

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRÁNAK
1997. ÉVI BESZÁMOLÓ JELENTÉSE**

BUDAPEST

1998

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA ÉVI JELENTÉSEI

18.

Összeállította: Fekete Gézáne

ISSN 0230–7545

TARTALOMJEGYZÉK

AZ MTA KÖNYVTÁRA KONSZOLIDÁCIÓJÁNAK ELŐZMÉNYEI	5
I. A KÖNYVTÁR IGAZGATÁSA, SZERVEZETE, SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYA	7
1. Igazgatás, szervezet	7
2. Létszám	9
3. Végzettség, szakképzettség	9
4. Bérezés, jutalmazás	10
II. ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS, KIADVÁNYCSERE	10
1. Évi gyarapodás, állomány 1997. dec. 31-én	13
2. Gyarapodás szakok szerint	13
3. Gyarapodás eredete	14
4. Gyarapodás módja	14
5. Nemzetközi kiadványcsere forgalom	14
6. Cserekapcsolatok	15
III. KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS	16
IV. FELDOLGOZÁS, KATALÓGUSÉPÍTÉS	17
1. Címleírás, osztályozás	18
2. A könyvfeldolgozás részletező adatai.....	19
V. OLVASÓSZOLGÁLAT	19
1. Könyvtár használói	20
2. Használók tudományos fokozat és foglalkozás szerinti megoszlása	21
3. Központi Olvasószolgálat használóinak megoszlása a használat módja szerint	21
4. Szolgáltatási alkalmak	22
5. Állományhasználat (egység).....	22
6. Könyvtárközi kölcsönzés	23
VI. RAKTÁROZÁS, ÁLLOMÁNYVÉDELEM	23
1. Raktározás	23
2. Állományvédelem	23
3. Kötészet	23
VII. INFORMÁCIÓELLÁTÁS	24
Hagyományos tájékoztatás, akadémikus bibliográfia	24
Számítógépes szakirodalmi információ	25
1. Előfizetők száma és a szolgáltatás típusainak megoszlása – SCI	25
2. Szolgáltatások előfizetési árai – SCI	26
3. Előfizetők főhatóság szerinti megoszlása – SCI	26
4. CD-ROM adatbázisokból történt szolgáltatások	27
5. CD-ROM bemutatók, tájékoztatók	27
VIII. AKADÉMIAI LEVÉLTÁR.....	28
IX. REPROGRÁFIA.....	28
1. Fotótechnikai szolgáltatások	28
2. Xerox gyorsmásolat	29
3. Reprográfiai szolgáltatások díjtételei.....	29
X. TUDOMÁNYOS ÉS SZAKÉRTŐI MUNKA	30
1. Egyéni kutatások	31
2. Scientometriai kutatási program	32

3. Munkatársak publikációi, előadásai.....	32
4. Munkatársak tagsága, testületi tevékenysége	37
XI. KIADVÁNYTEVÉKENYSÉG	40
XII. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK	41
1. Külföldi tagságok	41
2. Külföldi kiküldetések, tanulmányutak	41
XIII. ALAPÍTVÁNY	42
XIV. KÖNYVTÁR ÉS PROPAGANDA	43
1. A Könyvtárról megjelent cikkek, tudósítások, hivatkozások	44
XV. GAZDÁLKODÁS	46
1. Költségvetési beszámoló	46
2. 1997. évi pénzügyi elszámolás feladatok szerint	49
FÜGGELÉK	50
MTA LUKÁCS ARCHÍVUM ÉS KÖNYVTÁR (dr. Sziklay László)	50

* * *

Megjegyzés

Az 1997. évi jelentésben – hasonlóan az előző évihez – a szöveges rész rövid, összefoglaló jellegű, a szöveges részt közvetlenül követik a témához tartozó statisztikai táblázatok és a különböző felsorolások. Az osztályvezetők által adott eredeti osztályjelentések kötet formában az MTAK Igazgatóságán hozzáférhetők. Míg a sokszorosított jelentés a könyvtári munkafolyamatok szerint tárgyalja az intézmény munkáját, addig a bekötött, kéziratban maradt jelentés osztályonként, részletekre kiterjedően ad számot az egyes részlegek tevékenységéről.

A névszerinti felsorolásokban (publikációk, tagság stb.) csak az 1997. dec. 31-én állományban lévő munkatársak adatai szerepelnek.

AZ MTA KÖNYVTÁRA KONSZOLIDÁCIÓJÁNAK ELŐZMÉNYEI

Az alábbi vázlat a konszolidációs folyamattal kapcsolatban 1997 végéig azokat a mozzanatokot tartalmazza, amelyekről az MTAK írásos információval rendelkezik.

1996. nov. 5.

Engel Pál főigazgató „Jelentés az MTA Könyvtárának helyzetéről” címmel összeállítást készített az MTA vezetése részére. Összegezte a Könyvtár jelenlegi súlyos anyagi helyzetéhez vezető folyamatokat, amelyek már az alapvető állománygyarapítási és információellátási feladatok teljesítését veszélyeztetik.

1996. nov. 13. – MTA Vezetői Kollégium ülése

Az MTA VK a Könyvtár főigazgatójának jelentésével kapcsolatos állásfoglalásában megerősítette a Könyvtárnak a nemzeti kultúra, az ország tudományos életében betöltött jelentős szerepét, továbbá a fennálló problémák megoldásának elősegítésére javasolta az intézmény szakmai, gazdasági átvilágítását.

1996. nov. 19. – MTA Elnökségi ülés

Az Elnökségi ülés foglalkozott Engel Pálnak a Könyvtárról szóló jelentésével, valamint a VK ezzel kapcsolatos állásfoglalásával. Az MTAK helyzetének elemzésére egy 3 tagú ad hoc bizottságot (Lipták András, Friedrich Péter, Ritoók Zsigmond) kért fel. A bizottság feladatául kapta, hogy az MTAK működésével kapcsolatban probléma megoldó javaslatokat dolgozzon ki, amelyek „a Könyvtár értékeinek a megóvását, működésének zavartalanságát, egyben korszerűsítését szorgalmazzák”.

Az ülésen meghívottként résztvett Engel Pál, a Könyvtár főigazgatója, aki bejelentette lemondását.

1997. febr. 17-én, ápr. 15-i beadási határidővel az MTA pályázatot írt ki a főigazgatói poszt betöltésére. (A pályázat eredménytelen volt, Engel Pál továbbra is vállalta a főigazgatói teendőket ellátását.)

1997. febr. 17-én az MTAK főigazgatója korábbi felkérésére egy nemzetközileg elismert szakember Kabdebó Tamás, a maynoothi (Írország) Egyetemi Könyvtár igazgatója mérte fel a könyvtár helyzetét és készített írásbeli jelentést. A jelentést megkapta Glatz Ferenc elnök is.

1997. febr. 25. – MTA Elnökségi ülés

Az 1996. nov. 19-én felkért Bizottság (Lipták András, Friedrich Péter, Ritoók Zsigmond) megfelelő írásos anyagok, valamint a Könyvtár vezetőivel, osztályvezetőivel folytatott konzultációk alapján tájékozódott a Könyvtár munkájáról, problémáiról. Lefolytatva a vizsgálatot benyújtotta az MTAK konszolidációjára vonatkozó javaslatát. A bizottság által áttekintett kérdéskörök: az MTAK feladata és jellege, gyűjtőkör, finanszírozás, korszerűsítés, tudományometriai program, Lukács Archívum. Az egyes témákról kialakult véleményeket a bizottság javaslattal zárta. A bizottság jelentését az Elnökség elfogadta és a 3/1997. sz. állásfoglalásában a Könyvtárral kapcsolatos teendők ügyében további javaslatok kidolgozására Harmathy Attilát, Keviczky Lászlót és Lipták Andrást kérte fel.

Az ülésen a Könyvtárral foglalkozó napirendi pont tárgyalásán meghívottként résztvett Engel Pál főigazgató.

Az Akadémiai Értesítő máj. 16-i 5. számában megjelent „Tájékoztató az MTA Könyvtára felülvizsgálatának eredményéről” c. elnöki anyag.

1997. júl. 10.

Engel Pál főigazgató az MTA vezetése részére egy részletes, különböző kimutatásokkal alátámasztott elaborátumot készített az MTAK fejlesztési koncepciójáról. Az előterjesztés meghatározta az intézmény jellegét, feladatait, profilját, fejlesztésének alapelveit, valamint a beszerzés, a fenntartás és a fejlesztés költségigényét ahhoz, hogy az anyagi csőd elkerülhető legyen.

1997. szept. 3. – MTA Vezetői Kollégium ülése

Az ülés Engel Pál főigazgató előterjesztése alapján tárgyalt az MTAK fejlesztési koncepciójáról. A VK egy 3 tagú bizottság (Harmathy Attila, Csomó István, Engel Pál) részére adott megbízást, hogy készítsen javaslatot az MTAK pénzügyi gondjainak megoldására, azaz az azonnal megteendő gazdasági intézkedésekre.

Ugyancsak a VK szept. 3-i ülésének határozata alapján kapott felkérést egy másik, 5 tagú bizottság (Lipták András, Ritoók Zsigmond, Friedrich Péter, Poprády Géza, Inzelt Péter), hogy az anyagnak az Elnökség elé terjesztése előtt az MTAK fejlesztési koncepciójával kapcsolatban foglaljon állást a következő kérdésekben:

- a profiltisztításra vonatkozó terv,
- a központi és az intézeti könyvtárak viszonyára vonatkozó javaslat,
- a belső szerkezet megújítása (létszám),
- a virtuális könyvtár kialakításának feltételei.

1997. szept. 11.

A VK által szept. 3-án felkért 3 tagú bizottság, feltárva a Könyvtár ellehetetlenült anyagi körülményeit, javaslatot téve a pénzügyi gondok megoldására, benyújtotta az MTAK pénzügyi helyzetével kapcsolatos részletes összeállítást.

1997. szept. 24.

A 3 tagú bizottság felterjesztését követően, az MTA elnökének és főtitkárának az F-671/1997 sz. levelében foglalt válasza alapján a Könyvtár az 1997. évre – a múlt év decemberében visszafizetési kötelezettséggel engedélyezett pótelőirányzat ellentételezésére – 8 millió Ft többlettámogatást kapott és további 8 millió Ft-ot az 1998. évi költségvetés terhére.

1997. szept. 29.

Engel Pál főigazgató 1997. szept. 29-én az MTA elnökéhez intézett levelében 1997. szept. 30-i időponttal az MTA Könyvtárával fennálló közalkalmazotti jogviszonyát felmondta. Kényszerű lépését azzal indokolta, hogy megfelelő akadémiai támogatottság híján a továbbiakban nem lát lehetőséget feladatainak ellátására.

1997. okt. 14.

A VK szept. 3-i felkérésére megalakult 5 tagú bizottság (Lipták András, Ritoók Zsigmond, Friedrich Péter, Poprády Géza, Inzelt Péter) tagjai külön-külön írásban megtették észrevételeiket, válszaikat, javaslataikat a Könyvtár fejlesztési koncepciójával, konszolidációjával kapcsolatos, a VK által feltett kérdésekre. A bizottsági vélemények megvitatására 1997. okt. 14-én került sor. Harmathy Attila alelnökkel kibővített bizottság a Könyvtárral kapcsolatban felmerült kérdésekben közös álláspontot alakított ki és tette meg javaslatát az *1997. nov. 21-én tartandó elnökségi ülés* részére.

1997. dec. 22. – rendkívüli osztályvezetői értekezlet

Résztevők az MTA részéről: Glatz Ferenc elnök, Keviczky László főtítkár, Náray-Szabó Gábor főtítkárhelyettes, Pannonhalmi Kálmán főosztályvezető, az MTAK részéről Domsa Károlyné főigazgató-helyettes, Czeglédi Katalin gazdasági igazgató és az osztályvezetők.

Glatz Ferenc elnök bejelentette, hogy Náray-Szabó Gábor főtítkárhelyettes 1998. jan. 1-jei hatállyal megbízást kap az MTAK közvetlen felügyeletére, az intézmény gazdálkodási gondjainak megoldásához szükséges intézkedések megtételére. Az MTAK munkájának pozitív értékelése mellett megtette kritikai megjegyzéseit is az intézmény pénzügyi gondjaival, fejlesztési stratégiájával kapcsolatban.

Náray-Szabó Gábor főtítkárhelyettes hangsúlyozta, hogy az MTAK konszolidációja során a „hagyományok koncepció”-nak, a fontossági elvnek és az ésszerűségnek kell érvényesülnie. Ennek érdekében intenzív tárgyalásokat kíván folytatni a Könyvtár vezető munkatársaival és elkészíti írásbeli anyagát az MTAK konszolidációjáról.

Keviczky László főtítkár részletezte az MTAK pénzügyi gondjainak az okait és a pénzügyi egyensúly megteremtéséhez szükséges lépések megtételét.

I. A KÖNYVTÁR IGAZGATÁSA, SZERVEZETE, SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYA

1. Igazgatás, szervezet

Az intézmény vezetői:

Engel Pál, főigazgató, az MTA lev. tagja (1997. okt. 1-ig)

dr. Domsa Károlyné, főigazgató-helyettes

Czeglédi Katalin, gazdasági igazgató

A Könyvtár szervezete:

1/ Főigazgatói Titkárság

2/ Könyvtárgépesítés és Számítóközpont

vezetője: Bánhegyi Zsolt

3/ Szerzeményezési Osztály

vezetője: dr. Murányi Lajos

4/ Nemzetközi Csereszolgálat

vezetője: dr. Domsa Károlyné

5/ Katalógizáló Osztály

vezetője: Gáspárné Monostori Judit

6/ Olvasószolgálati Főosztály

vezetője: Klein Ágnes

– Központi Olvasószolgálati Osztály

vezetője: Szabó Istvánné

– Számítógépes Referenz Szolgálat

vezetője: Klein Ágnes

– Törökbálinti Raktár

vezetője: Katona Jánosné

- Könyvkötészet
vezetője: Tódor Katalin
- Gyorsmásoló Szolgálat
vezetője: Petrecz Istvánné

7/ Folyóirattár

vezetője: dr. Büky Béláné

8/ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye

vezetője: Rozsondai Béláné, az irodalomtudomány kandidátusa

9/ Keleti Gyűjtemény

vezetője: Apor Éva, a nyelvtudomány kandidátusa

10/ Mikrofilmtár és Fotólaboratórium

vezetője: Balázs Judit

11/ Akadémiai Levéltár

vezetője: Hay Diana

12/ Tudományelemzési Program

vezetője: Schubert András

13/ Gazdasági Osztály

vezetője: Czeglédi Katalin

- Pénzügy, Számvitel, Bér- és Munkaügy

vezetője: Czeglédi Katalin

- Üzemeltetési Csoport

vezetője: Darvas Tiborné

Az MTA Könyvtár adminisztratív keretébe tartozik:

14/ Lukács Archívum és Könyvtár

vezetője: Sziklai László, a filozófiai tudomány doktora

Közalkalmazotti Tanács

Tagjai: Babus Antal elnök
Gregorovicz Anikó
Haffner Rita
Kosztadinov Anikó
Rózsáné Nagydiósi Stella

Az MTAK-ban működik egy a KKDSz-hez tartozó szakszervezeti bizottság, melynek titkára Nemesné Szabó Katalin.

2. Létszám

	Könyvtár	Lukács Archívum	Összesen
1997. jan. 1-jén a létszám	160	10	170
évközi belépés	15		15
évközi kilépés	32		32
1997. dec. 31-én a zárólétszám	143	10	153

1997. dec. 31-i létszámból:			
– főfoglalkozású (teljes munkaidőben foglalkoztatott)	103	9	112
– főfoglalkozású részmunkaidős	9	1	10
– nyugdíjas foglalkoztatott	31	–	31

Az 1997. dec. 31-i létszám átszámítva 173 órás foglalkoztatásra:

Könyvtár	128 fő
Lukács Archívum	9 fő
Összesen:	137 fő

3. Végzettség, szakképzettség

(1997. dec. 31-én állományban lévő főfoglalkozásúak, főfoglalkozású részmunkaidősök és nyugdíjas foglalkoztatásúak)

	Könyvtár	Lukács Archívum	Összesen
Tudományos fokozat			
– tud. doktora	–	1	1
– kandidátus	4	4	8
Iskolai végzettség:			
– egyetemi, főiskolai	77	7	84
– középiskolai	37	2	39
– alsó fokú	30	–	30
Összesen:	144	9	153

	Főfoglalkozású dolgozók		Nem főfoglalkozású dolgozók	Összesen
	teljes	rész- munkaidőben		
Könyvtárosi szakmai munkakörben dolgozó:				
– Szakirányú felsőfokú végzettséggel	39	4	4	47
– Nem szakirányú főfokú végzettséggel	26	1	5	32
– Kfokú végz. + kfokú kvtárosi szakkép.	5	1		6
– Egyéb iskolai végzettséggel				
Könyvtárosi szakmai munkakörben összesen	70	6	9	85
Egyéb alkalmazott	42	4	22	68
Összes alkalmazott	112	10	31	153

4. Bérezés, jutalmazás

I főre jutó havi átlagbér:		éves átlagos statisztikai létszám
– főfoglalkozásúak	58 335,- Ft	118 fő
– főfogl. rész munkaidősök	55 417,- Ft	6 fő
– nyugdíjas foglalkoztatottak	50 814,- Ft	18 fő
– további jogviszony szerint foglalkoztatottak	55 119,- Ft	–

Az átlagbér számításánál figyelembe vett tételek: alapilletmény, 13. havi illetmény, jutalom, túlóra, helyettesítés, felmentési átlagbér, kilépők szabadjáró megváltása.

Jubileumi jutalomban részesült: 9 fő

Kifizetett jubileumi jutalom: 1507 eFt

Nyelvpótlékot kapott (újonnan): 0 fő

II. ÁLLOMÁNYGYARAPODÁS, KIADVÁNYCSERE

1997-ben a Könyvtár állománygyarapodása az egyes dokumentumfajták esetében váltakozóan nőtt, illetve csökkent, de az évi gyarapodás (24 536 egység) összességében mintegy 4000 tétellel kevesebb volt 1996-hoz képest. A gyarapodás dokumentumfajták szerinti részleteit, annak tematikus megoszlását a II/1. és a II/2. táblázatok adatai tartalmazzák.

A vételben érkező könyvek csökkenő tendenciája folytatódott, a könyvbeszerzésben a vétel aránya 11,5% volt. A beszerzési árak meredek növekedése, az évek óta stagnáló költségvetési keret minimális könyvrendelést tett lehetővé. A Keleti Gyűjtemény kérései mellett csak néhány francia, német, olasz rendelés történt, sem angolszász, sem természettudományos rendelésre nem kerülhetett sor. Szerencsére a sikeres pályázatokból befolyt pénzeszségek további vételi forrást jelentettek.

sor. Szerencsére a sikeres pályázatokból befolyt pénzüsszegek további vételi forrást jelentettek. A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakkollégiuma pályázati támogatásával (250 000 Ft) került sor CD-ROM beszerzésekre (VLB aktuelli, British National Bibliography), továbbá az egyetemi hallgatók kézikönyvekkel való ellátására 1 200 000 Ft értékben. A Soros Alapítvány állománygyarapítási pályázatán nyert 1 millió forintos összegén megvásárolható volt a francia és német nemzeti bibliográfia CD-ROM változata és néhány fontos kézikönyv.

A könyvrendelések lebonyolítására többek között a LibroTrade, John Smith and Son (Glasgow), Minerva (Bécs), Saur (München), Harrassowitz (Wiesbaden), Voltaire Fondation (Oxford) kapott megbízást.

A magyar könyvtermés egy részét is vételben kellett beszerezni, a szükséges többszempéldányokat, a határon túli magyar kiadók egyes köteteit és az egyre bizonytalanabbá váló kötelezpéldány szolgáltatás hiányait is vásárlás útján kellett pótolni.

1997-ben összesen 3615 kötet *folyóírat* került állományba, 14%-kal kevesebb az 1996. évinél. A teljes folyóiratgyarapodás 76%-a humán és társadalomtudomány, 24%-a pedig természet- és alkalmazott tudomány volt.

Az előző évek kényszerű lemondásai során, a korábbi évek teljességéhez képest megcsorbult kurrens folyóiratállomány előfizetése 1998-ra további csökkentés nélkül megtörtént, de az ehhez szükséges pénzügyi fedezet csak a pénzeszközök átcsoportosításával volt biztosítható. 1997-ben egyetlen új folyóirat előfizetésére sem nyílt lehetőség.

A Swets céggel kapcsolatos kedvező tapasztalatok továbbra is fennállnak. A reklamálások döntő többségükben eredményesek voltak, adatszolgáltatásaik komoly segítséget jelentettek. A SwetScan folyóirat tartalomjegyzék figyelési szolgáltatás, valamint az NPA folyóirat adatbázis pótmegoldásként segíthet a hiányzó folyóiratok tartalmára, ill. leelőhelyére vonatkozó adatok megszerzésében.

A *nemzetközi kiadványcsere* továbbra is az állománygyarapítás legjelentősebb forrása volt. 1997-ben a cserekapcsolatok száma 1127, 52 partner került törlésre és 32 új kapcsolat létesült.

A könyvbeszerzésben 37,7%-ot képviselt a csere. Példaként említhető, hogy évek óta majdnem a teljes angolszász könyvgyarapodás a cserekapcsolatok eredménye. A legjelentősebb könyvcsere partnerek között szerepel: a Library of Congress, a British Library, az oxfordi Bodleiana, a University of California (Berkeley), a Yale-, a Washington-, a Michigan- és a Stanford-egyetemek. A folyóiratbeszerzésben pedig a cserés folyóiratok képezték a teljes folyóiratgyarapodás 70%-át.

A takarékosági szempontok messzemenő figyelembevétele, a rendszeres partnerrevízió érvényesült a cseretevékenységben, de mindez nem tudta ellensúlyozni a könyv- és folyóiratárak emelkedését. Míg 1996-ban 1197 partner fenntartása 21 247 590 Ft-ba került, addig 1997-ben az 1127 partnerrel folytatott cserére 27 479 266 Ft-ot költött a Könyvtár. A számlák kifizetése komoly gondot okozott, egy része át is húzódott 1998-ra. Ennek ellenére gazdaságilag még mindig kifizető a cseretevékenység fenntartása, lévén, hogy a cserében beérkező könyvek és folyóiratok értéke 46 188 190 Ft-ot tett ki.

A cserével kapcsolatosan gondot jelentett a megnövekedett beszerzési körrel való kapcsolattartás, a színvonalas csereanyag előteremtése. Különösen a könyvek esetében kevés idegen nyelvű, a külföld számára is figyelemre méltó tudományos mű jelent meg, főleg az Akadémiai Kiadónál. A gondot fokozta, hogy a könyvtári sorozatokból egyetlen kötet sem jelent meg az év folyamán, így ezzel is csökkent a kiküldhető csereanyag.

A kiadványcsere számszerű adatait a II/5 és a II/6 sz. táblázat részletezi.

A magyar szak- és szépirodalmi könyvanyag elsősorban az OSZK-ban hetente kiválasztott *kötelezpéldányok* révén gyarapodott. A beszerzés módját illetően arányaiban még ebben az évben a kötelezpéldány vezetett, a teljes könyvbeszerzésben részaránya 40,6%. Ez a gyarapodási forrás,

mint beszerzési mód azonban nem veheti fel a versenyt a vétel és a csere útján történő célirányos gyarapítással.

A folyóiratok kötelezpéldány szolgáltatására évek óta jellemző a bizonytalanság, az egyes számok akadozva hiányosan, késve érkeznek. A kurrens magyar folyóiratállomány hiányainak kiegészítése komoly többletmunkát igénylő feladat és sok esetben eredménytelenül zárul. Kötelezpéldány útján 17 új magyar folyóirat került állományba.

1998 folyamán várható a kötelezpéldányról szóló kormányrendelet megjelenése, ami feltehetően biztosabbá teszi a szolgáltatást, de a tervezett 6 példányos beszolgáltatási kötelezettség csökkenti az MTAK vonatkozásában is a hozzáférési lehetőséget.

1997-ben *ajándék* útján 851 kötet könyv és 3 új folyóirat került állományba. Jelentős mennyiségű dokumentum érkezett az MTA Stratégiai Kutatások Programirodájától „Magyarország 2000” programja keretében. Az MTA Politikai Tudományok Intézete eljuttatta új sorozatait és az ajándékozók között szerepel a Soros Alapítvány is, a Könyvtárellátón keresztül 42 művet ajándékozott a Könyvtárnak.

A külföldi adományozók között szerepelt a budapesti Francia Nagykövetség, a Maison des Sciences de l’Homme, a Volkswagen-Stiftung, az EU és a Burgenlandi Tartományi Könyvtár.

A gyarapodás módjára a II/4, a gyarapodás eredetére a II/3, a szakok szerinti megoszlásra a II/2. táblázat tartalmaz összefoglaló részletes adatokat.

A szerzeményezési munka elengedhetetlen részeként folytatódott a vétel, a csere és a kötelezpéldány hiányainak a reklamálása.

A *duplum- és fölőspéldányok* kiejánlásával 716 kötet könyv került az érdeklődő könyvtárak állományába. Elkészült egy 386 féle magyar folyóiratot tartalmazó jegyzék, melyből 118 féle folyóiratra tartottak igényt az intézmények. Az igénylés lehetőségével éltek akadémiai intézetek, egyetemi és tanszéki könyvtárak, múzeumok, társaságok.

A könyv és folyóirat alapgyűjtemény állománygyarapítási munkájához kapcsolódik a *külön-gyűjtemények* állományfejlesztési tevékenysége.

A *Kézirattár* az év során Vörösmarty Mihály 2 levelét, Antall József 4 levelét vásárolta meg. A Vörösmarty-levelék megszerzését (396 000 Ft) a saját anyagi ráfordítás mellett akadémiai pénzügyi támogatás tette lehetővé. Ajándékként érkeztek a gyűjteménybe az „Ethnographia” szerkesztőségének iratai, továbbá Bellér Béla, Goda Gábor és Pilinszky János kéziratok. A Doktori Tanács 296 kandidátusi, ill. doktori disszertációt juttatott el a könyvtári állományba. A *Régi Könyvek Gyűjteményének* anyagiak híján ez évben gyarapodása nem volt.

A *Keleti Gyűjtemény* az ICANAS orientalista világtalálkozó alkalmából ajándékként mintegy másfél millió forint értékű modern könyvhöz jutott, továbbá 50%-os kedvezménnyel lehetősége nyílt keleti szakirodalom beszerzésére mintegy 100 000 Ft értékben. Ez a könyvadomány enyhített valamelyest e részleg beszerzési gondjain. 1997 folyamán 54 keleti műre ment ki rendelés, a folyóiratállomány egy, a kéziratállomány 14 új egységgel gyarapodott. Az MTA Orientalisztikai Bizottsága tájékoztatást kért a Keleti Gyűjteménynek, a hazai orientalista képzés bázisának helyzetéről. A Bizottság aggodalmát fejezte ki a könyv és folyóirat beszerzés terén kialakult helyzetet illetően.

A *Mikrofilmtár* 1843 művel gyarapodott, köztük az 1309 cserében érkező francia disszertációval. A cserében kapott kiadványok közül említésre méltó továbbá a „Bibliothek der deutschen Literatur” mikroformátumú összkiaidása, melynek I. Lieferungja Goethe műveit tartalmazza 109 mikrofilmlapon. A saját előállításban készült mikrofilmek közül igen értékes a Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárának tulajdonában lévő „Debreceni kódex”, amely hasonló kiadás céljából került mikrofilmzésre, így negatív mikrofilmje az MTAK állományába jutott. A saját előállításban készült mikrofilmek megoszlása a következő: Ráday Gyűjtemény kéziratjai: 19 526 felvétel, ELTE Egyetemi Könyvtár kéziratjai: 25 415 felvétel, MTA Levéltár: 1958 felvétel.

Pénzügyi okok miatt pályázati segítséggel sikerült csak néhány alapvető nemzeti bibliográfia anyagát CD-ROM formában megszerezni. A Science Citation Index with Abstracts előfizetésére a költségvetési hozzájárulás mellett az MKM támogatását is igénybe kellett venni. Sajnálatos, hogy anyagiak híján a Social Science Citation Index beszerzésére sem volt mód.

1997-ben az állománygyarapításra fordított összeg 54 489 000 Ft volt, melynek adatait a XV/1. táblázat foglalja össze.

1. Évi gyarapodás, állomány 1997. dec. 31-én

Dokumentum	állomány 1996. XII. 31-én	1996. évi gyarapodás	1997. évi gyarapodás	Törlés	állomány 1997. XII. 31-én
Könyv	1 066 533	8 019	8 382	3	1 074 912
periodika	319 963	4 200	3 615	7	323 571
kézirat	681 791	15 026	10 696		692 487
mikrofilm	27 674	1 364	1 843	–	29 517
összesen	2 095 961	28 609	24 536	10	2 120 487

2. Gyarapodás szakok szerint %

Szakcsoport	könyv		periodika	
	1996	1997	1996	1997
001 kutatásszervezés	0,01	–	–	–
0.2 általános művek, vallástörténet	7,6	6,7	10,9	10,7
1 filozófia, pszichológia	5,59	4,6	3,0	3,1
3 társadalomtudományok	11,9	13,5	13,5	13,5
5 természettudományok	6,9	4,5	22,5	20,2
6 alkalmazott tudományok	3,5	4,5	3,8	3,7
7 művészetek	4,1	4,5	2,8	3,1
80 nyelvtudományok	7,2	6,8	14,2	15,6
809 orientalisztika	6,8	5,9	11,3	10,7
82 irodalomtudomány, szépirodalom	27,7	32,0	8,3	9,3
9 földrajz, régészet, történettudomány	18,7	17,0	9,7	10,1
	100%	100%	100%	100%

3. Gyarapodás eredete (egység)

	Magyarország		Külföld		Összesen	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997
könyv	3 817	4 193	4 202	4 189	8 019	8 382
periodika (köt.)	689	605	3 511	3 010	4 200	3 615
kézirat	15 026	10 694	–	2	15 026	10 696
mikrofilm	553	526	811	1 317	1 364	1 843
összesen	20 085	16 018	8 524	8 518	28 609	24 536

4. Gyarapodás módja

	könyv		periodika		kézirat		mikrofilm		összesen	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997
vétel	1073	964	659	538	846	3701	–	–	2578	5203
csere	2951	3161	2839	2516	–	–	811	1317	6601	6994
kötelespéldány	3160	3406	588	482	–	–	–	–	3748	3888
ajándék	835	851	114	79	14180	6995	4	4	15133	7929
saját előállítás	–	–	–	–	–	–	549	522	549	522
összesen	8019	8382	4200	3615	15026	10696	1364	1843	28609	24536

5. Nemzetközi kiadványcsere forgalom

Kiadvány fajta*	Küldött		Érkezett	
	1996	1997	1996	1997
könyv	2088	2354	3576	3161
periodika	3487	3378	2969	2616
mikrofilm	9	–	811	1317

* kötet, évfolyam, ill. mű

6. Cserekapcsolatok

1996-ban 75 állam 1197 intézményével

1997-ben 72 állam 1127 intézményével

Európa

36 állam, 804 intézmény

Ausztria	41	Litvánia	2
Belgium	32	Luxemburg	2
Bosznia	2	Makedónia	2
Bulgária	6	Málta	1
Cseh Köztársaság	18	Nagy-Britannia	48
Dánia	12	Németország	138
Észtország	5	Norvégia	8
Fehéroroszország	1	Olaszország	115
Finnország	22	Oroszország	21
Franciaország	58	Portugália	2
Görögország	12	Románia	34
Hollandia	13	Spanyolország	65
Horvátország	25	Svájc	20
Írország	4	Svédország	26
Izland	3	Szlovákia	11
Jugoszlávia	18	Szlovénia	5
Lengyelország	50	Ukrajna	4
Lettország	3	Vatikán Állam	3

Ázsia

21 állam, 158 intézmény

Azerbajdzsan	1	Koreai Közt.	6
Ciprus	1	Libanon	1
Grúzia	1	Mongólia	2
India	17	Szingapúr	2
Irak	2	Szíria	5
Irán	5	Tadzsikisztán	1
Izrael	11	Tajvan	1
Japán	79	Törökország	14
Jordánia	1	Türkmenisztán	2
Kazahsztán	1	Üzbegisztán	2
Kína	3		

Afrika

3 állam, 9 intézmény

Dél-Afrikai Közt.	5	Tunézia	2
Egyiptom	2		

Amerika

10 állam, 141 intézmény

Argentína	5	Kolumbia	5
Brazília	6	Kuba	3
Chile	2	Mexico	2
Costa Rica	1	Peru	1
Kanada	13	USA	103

Ausztrália, Óceánia

2 állam, 15 intézmény

Ausztrália	14	Új-Zéland	1
------------	----	-----------	---

III. KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS

A digitális bérelt vonal 1996. év végén történt implementálása után 1997 elején a gépi környezet másik fő tényezője is megújult: az Open Society Institute – Regional Library Programnál futó pályázat és a Digital Equipment Corporation egyedi kedvezménye révén egy Alpha-server térítés nélkül került a Könyvtárhoz. Tesztelés, beüzemelés és kiegészítő eszközök (memória, UPS, software-ek) megvásárlása után erre a nagyteljesítményű számítógépre átkerült a teljes Aleph-rendszer. Az 1992 óta üzemelő régi VAX-gép, amelyet a DEC 500 000 Ft ellenében véglegesen eladott a Könyvtárnak, biztosítja az Internet-csatlakozást, az elektronikus levelezést, X25-alapú elérést és a nyomtatási feladatok hálózati ellátását. Az év folyamán a Könyvtár honlapja számos újítással gazdagodott és ma a World Wide Web felületen belépők részére (<http://w3.mtak.hu>) grafikus felület és kétnyelvű (magyar-angol) tájékoztató áll rendelkezésre. A WWW-látogatók és a telnet paranccsal közvetlenül az Aleph-adatbázisba lépők (külső belépések) száma kb. 600 havonta.

Az Aleph alabázisainak gyarapodása a feldolgozásnak megfelelően alakult. Az EKI adatbázis az 1991. év anyagával nőtt, a DIS adatbázis a kurrens disszertációkkal. Az MTA és az M86, a monográfiák gyűjteménye jelentős visszamenőleges bevitellel is gyarapodott. 1997 áprilisában a NIIF által kijelölt bizottság számára bemutatásra került az 1995. évi NIIF-pályázat teljesítése, jelesen 30 000 1986 előtti, régi szabványú könyvleírás új szabvány szerinti konvertálását az Aleph-rendszerbe. A Szilágyi Loránd által készített programok segítségével folyamatosan halad az adatbázisok koherenciájának erősítése. 1997 decemberében egy új alabázis (SOR) jött létre, amelybe betöltésre került az első adag bibliográfiai leírás a Mikrofilmtárban tárolt teljes szövegű francia disszertációk alapján.

1997 nyarán került sor az Aleph esedékes verziójának (3.2-5) betöltésére, majd a tesztperiódus után el kellett végezni több száz képernyő átszerkesztését. Országos és nemzetközi pályázatokban való részvételünk folytatódott: a Tempus/Phare pályázat eredményesen lezárult és 1997 szeptemberétől a Közelpat (nyolc magyar könyvtár közös lekérdezőfelülete) révén is elérhetővé vált az MTAK online adatbázisa. A nagy országos osztott katalogizálási rendszer (MOKKA) megteremté-

sét célzó bizottsági munkálatokban (Informatikai, ill. Bibliográfiai Bizottság – Monostori Judit és Bánhegyi Zsolt részvételével) a Könyvtár intenzíven képviseltette magát. 1997 novemberében az Európai Unió 4. Keretprogramja elfogadta azt a két nemzetközi konzorcialis pályázatot, amelynek az Akadémiai Könyvtár is tagja. Az EXCEL-pályázat a könyvkiadók, könyvkereskedők és könyvtárak közötti elektronikus kapcsolat tökéletesítését tervezi, míg a PRIDE-pályázat a különféle könyvtári rendszerek és eltérő online szolgáltatások integrált felületének kialakítására törekszik.

IV. FELDOLGOZÁS, KATALÓGUSÉPÍTÉS

1997 folyamán 12 741 bibliográfiai leírás készült el, ennek részletes leírását a IV/2. táblázat tartalmazza. 6857 új könyv és 251 db részcímes periodika feldolgozása történt meg a hozzátartozó járulékos munkákkal együtt. A napi feldolgozó munkába épült be az ún. őrlapos feldolgozás, azaz a betűrendes katalógusok anyagának számítógépes feldolgozása. A katalogizálással párhuzamosan megtörtént a kiadványok szakozása. Az eddigi ETO alapján történő szakozás mellett bevezetésre kerül a tárgyszavazás, melynek előkészítő munkálatai után ez új feladatként 1998-ban fog jelentkezni.

Az év folyamán a Szerzeményezési Osztálytól a Katalogizáló Osztály 6668 kötet könyvet vett át, amiből 6648 kötetet dolgozott fel.

A Folyóíratárban 41 új címfelvétel készült, szakozással együtt. A címváltozások, törlések (kb. 300 tétel), ill. az ezzel kapcsolatos részfeladatok nagyban megnövelték a katalógusszerkesztési munkákat. A retrospektív feldolgozó munka 1996-hoz képest csökkent, a beérkezett 683 kötetből (527 címből) összetevődött anyag retrospektív feldolgozása elkészült. A részcímes periodika anyagból 347 folyóiratszám, ill. kötet került folyamatosan feldolgozásra.

Az NPA adatszolgáltatás határidőre megtörtént. Így a 6307 tételt tartalmazó adatlapok megfelelő kontroll után kerültek be az OSZK adatbázisába, biztosítva ezzel az MTAK periodikum anyagára vonatkozó megbízható, pontos adatszolgáltatást. E mellett az évi gyarapodásról szóló jelentés is összeállításra került az OSZK számára.

A Kézirattárban feldolgozásra kerültek Kovalovszky Miklós levelezése, Török Gábor nyelvész hagyatéka. Bárczi Géza levelei, Gergely Pál analekta jellegű anyaga és hagyatéka, Vikár Béla, Kriza János, Gyulai Pál anyaggyűjtése. Hegedüs Loránt hagyatéka, Antall József levelek, Aczél György és Csató Zsuzsa hagyatéka, Borbíró Virgílné, Révész Imre hagyatéka, Révai József-re és Zilahy Lajos-ra vonatkozó vegyes anyag, továbbá Kabdebó Tamás, Francis Kőrösy, Regina Whelan Richardson, Engel Pál, Herényi István, Solt Kornél, Bogár Imre egy-egy kéziratosa műve. Fél Edit, Gunda Béla, Illés Endre hagyatéka, Király István levelezése rendezés alatt van.

1997 elején folytatódott a kísérleti programrendszerben az ősnymtatvány adatbázis építése. Időközben a Soros Alapítvány támogatásával megvásárolta a Könyvtár a British Library szellemi kiadásában megjelent Illustrated Incunabula Short-Title Catalogue on CD-ROM adatbázist, melyen megtalálhatók a világon ismert mintegy 28 000 ősnymtatvány adatai. Az adatbázis PC-re való installálását követően megkezdődött az adatok próbaszerű keresése, különös tekintettel az MTAK állományában lévő ősnymtatványokra.

A Keleti Gyűjteményben 750 mű címléírása és szakozása, valamint 15 részcímes periodika feldolgozása történt meg. Az őrlap adatbázisból a címléírás és a szakozás teljes javításával 1650 tétel került át az MTA adatbázisba. Személyi változás miatt a keleti anyag szakozását a szakozó részlégtől átvette a Keleti Gyűjtemény.

A Mikrofilmtárban a francia disszertációk feldolgozása Microslis programmal készül, a művek ETO jelzetet és tárgyszavakat is kapnak. 1843 mű címléírása és 1309 mű osztályozása készült el.

Az év végére sikerült előrelépni a MicroIris konvertálásában és a remények szerint a mintegy 3500 francia disszertáció az Aleph alábbiaként 1998 elejétől már elérhető lesz és a következőkben feldolgozott művek automatikusan bekerülnek a számítógépes adatbázisba.

1997-ben 15 magyar egyetemi és szakkönyvtár körében egyesületi tömörülésben megindult a MOKKA program, az ún. közös katalogizálási program előkészítése. A résztvevő intézmények a dokumentum feldolgozást együttműködésben végzik és a cél egy elektronikusan elérhető országos katalógus létrehozása. Az MTA Könyvtárát Domsa Károlyné főigazgató-helyettes képviseli a társulásban, továbbá két munkatárs (Gáspárné Monostori Judit és Bánhegyi Zsolt) közreműködésével az intézmény részt vesz a Katalogizálási, ill. a Gépesítési Szakbizottság munkájában.

Katalógusépítés

A szerzői katalógus építése tovább folytatódott. Az online katalógus 7 OPAC-terminálon érhető el és a következő alábbiakat tartalmazza:

MTA – kurrens könyvek, rendelési állomány – kb. 100 000 rekord
M86 – 1980–1992 közötti könyvállomány – kb. 60 000 rekord
DIS – 1953–1997 közötti disszertációk anyaga – 18 500 rekord
EKI – 1940–1991 ékirásos irodalom bibliográfiája – 50 000 rekord

1. Címleírás, osztályozás

	címleírás		osztályozás	
	1996	1997	1996	1997
modern könyv (mű)	8519	6857*	8308	6857
+ részcímes per.	+383	+251		+251
periodika (főle)	97	41	97	41
keleti könyv (mű)**	900	750	900	750
+ részcímes per.		+15		+15
keleti periodika (új)	4	1	–	–
kézirat (db)	15026	10696	–	–
régi könyv (mű)	233	–	–	–
mikrofilm (mű)	1364	1843	761	1309
periodikák retrospektív feldolg. (köt.)	998	683	–	

* A további részletezést a 2. sz. táblázat mutatja

** 1650 tétel teljes címleírás és szakozás revíziója, majd átemelve az őrlap adatbázisból az MTA adatbázisba

2. A könyvfeldolgozás részletező adatai

<i>Összes bibliográfiai leírás:</i>	12 741
ebből	
modern külföldi könyv	4 727
magyar könyv (kötelesepéldány)	2 130
részcímes periodika	251
rekatalogizálás	731
órlapokról való feldolgozás	3 856
sorozati leírás	1 046
 <i>Átadott könyv:</i>	 6 899
ebből	
Raktárnak átadott	6 648
Folyóíratárnak átadott	251
 <i>Nyomtatott katalóguscédula:</i>	 16 547
ebből	
katalógusba beosztott	10 690
utaló	580
KC-nek küldött	5 277
 <i>Órlapról PC-re vitt leírás</i>	 3 000

V. OLVASÓSZOLGÁLAT

Az 1997. évi CXL. törvénynek a nyilvános könyvtári ellátásról szóló része a 121 szakkönyvtár közül az MTA Könyvtárát nevesítve 11 kiemelt szakkönyvtár közé sorolta. Bevezette és meghatározta a nyilvános könyvtár ismérveit és alapfeladatait, deklarálta az információ-hozzáférhetőség állampolgári jogát. A törvényben kodifikálódott az a gyakorlat, amit tulajdonképpen az MTAK már évek óta érvényesített a könyvtárhasználat, a könyvtári szolgáltatások terén.

A központi könyv- és folyóiratolvasó, a különgyűjtemények olvasótermeinek telítettsége állandósult. A beiratkozott olvasók száma megközelítette a 12 000-t. Az akadémikusok, a tudományos kutatók, a PhD ösztöndíjasok fogadása, kiszolgálása soronkívüliséget élvezett. A használók tudományos fokozat és foglalkozás szerinti megoszlásában jelentős változás nem történt. (L. V/2, V/3.) A helyben olvasók között az egyetemi hallgatók 80%-os jelenléte is változatlan volt. Az egyetemi hallgatók fogadása elkerülhetetlen kötelezettségévé vált az Akadémiai Könyvtárnak. Az egyetemi hallgatók száma országosan megnőtt, könyvtári szolgáltatásokkal való ellátásuk nem megoldott, részben a helyhiány, részben a keresett szakirodalom hiánya miatt. Különösen vizsgaidőszakban nagy az olvasóforgalom, több órással állásra kényszerülnek a hallgatók az előcsarnokban. Az olvasóforgalomra egy jellemző adat: a Keleti Gyűjteményben az olvasóterem 8 olvasóhelyén havi átlagban 616 fő fordult meg.

Ez az intenzív olvasóforgalom nem probléma mentes. Nagy mértékben romlik a kézikönyvtári és a raktári állomány állaga, egy példányos könyvtár lévén torlódnak az igények, zavaró a zsúfoltság a katalógusteremben.

A *szolgáltatási alkalmak* számát tekintve a helybenolvasásnál a folyóirat és a keleti anyag szolgáltatási alkalmai nőttek, a modern könyv és a kéziratok esetében némi csökkenés tapasztalható. A kölcsönzési alkalmak száma is csökkent az előző évhez viszonyítva. Összességében vizsgálva a szolgáltatási alkalmak adatait, a számok csökkentek, így az 1996. évi 87 900-zal szemben az 1997. évben 84 858 volt a szolgáltatási alkalmak száma. (L. V/4.)

Az *állományhasználat* egységeit vizsgálva a helybenolvasás valamennyi dokumentumfajta esetében nőtt, az 1996. évi 220 481 használt egységgel szemben ez az adat 1997-ben 247 941-re emelkedett. A kölcsönzés, a reprográfiai szolgáltatás vonatkozásában az állományhasználat minimális csökkenést mutat. Az összesített adatok az állományhasználat intenzitását jelzik, az 1996. évi 608 318 állományhasználati egység 632 036 egységre emelkedett. (L. V/5.)

A *kölcsönzési alkalmak* és a kölcsönzött egységek száma valamelyest csökkent (L. V/4, V/5.), ugyanez mondható el a *könyvtárközi kölcsönzésről* is. Mind e mellett a könyvtárközi kölcsönzésben az MTAK országos viszonylatban is élen jár. A bel- és külföldi könyvtárközi kölcsönzés postai díjának részbeni ellentételezésére az év folyamán a belföldi kölcsönzések 350 Ft + ÁFA díjösszegre emelkedtek. A külföldi kölcsönzések díja változatlan maradt.

A lejárt kölcsönzések reklamálása folyamatosan megtörtént. Amennyiben a 3 hónap, ill. az 1 év utáni felszólítás sem hoz eredményt, a kölcsönző olvasó egy befizetési csekkel mellékelt figyelmeztetést kap. Ha ez sem jár sikerrel, akkor bírósági behajtáshoz folyamodik a Könyvtár. Ez évben 5 esetben kellett bírósághoz fordulni fizetési meghagyás ügyében.

Az olvasóteremben felállított böngésző polcon 2-3 havonta megújítva bemutatásra kerülnek az új könyvszerzemények, amelyekre az érdeklődők benyújthatják igényüket. Az új folyóiratok külön tárlón való kiállítása ugyancsak az olvasók figyelemfelhívását szolgálja.

1. Könyvtár használói (fő)

	1996	1997
Beiratkozott olvasók száma	11 657	11 821
ebből napijegy	4 754	4 994
ebből kéziratár	616	596

2. Használók tudományos fokozat és foglalkozás szerinti megoszlása %

	Kp. Olvasószolgálat		Folyóíráttár		Kézirattár		Keleti Gyűjt.
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1997
MTA rendes és levelező tagja	0,78	0,48	0,5	0,50	0,6	0,80	1,33
egyetemi tanár, tudományok doktora, kandidátus	11,94	11,47	5,9	7,30	15,4	13,30	6,61
egyetemi oktató (docens, adjunktus, tanársegéd)	5,74	6,34	7,5	8,40	9,9	9,60	3,03
tudományos kutató, aspiráns	9,90	9,41	12,3	11,80	16,5	16,80	4,15
nem főfoglalkozású kutatók (orvos, mérnök, szerkesztő, könyvtáros stb.)	9,04	8,34	11,8	11,30	17,7	19,30	2,27
egyetemi hallgató	61,38	62,53	61,3	60,00	34,7	35,70	80,34
egyéb	1,22	1,43	0,7	0,70	5,2	4,50	2,27
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

3. Központi Olvasószolgálat használóinak megoszlása a használat módja szerint %

	Helyben	Kölcsön
akadémikus	0,07	1,96
tudományok doktora	0,48	12,35
kandidátus	1,89	30,70
egyetemi oktató	3,52	16,10
tudományos kutató	2,46	10,40
ösztöndíjas	5,29	4,77
nem főfogl. kutató	4,02	1,90
könyvtáros	0,56	19,44
egyéb	1,15	2,38
egyetemi hallgató	80,56	–
	100 %	100 %

4. Szolgáltatási alkalmak

Dokumentumfajta	helybenolvasás		kölcsonzés		Reprog. szolg. (xerox foto)		konkrét adat összesen		szabad polcos használat (becsült adat)	összesen (konkrét + becsült adat)	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1997	1996	1997
modern könyv	32 330	30 004	13 015	11 626	793	694	46 138	42 324	4 000	50 138	46 324
periodika	11 082	12 435	198	158	13 716	10 407	24 996	23 000	3 853	27 988	26 853
kézirat, régi könyv	1 836	1 542	16	16	310	348	2 162	1 906	–	2 162	1 906
keleti könyv, kézirat, periodika	4 939	6 776	616	540	–	–	5 555	7 316	1 829	7 002	9 145
mikrofilm	303	294	23	28	284	308	610	630	–	610	630
	50 490	51 051	13 868	12 368	15 103	11 757	79 461	75 176	9 682	87 900	84 858

22

5. Állományhasználat (egység)

Dokumentumfajta	helybenolvasás		kölcsonzés		Reprog. szolg. (xerox foto)		konkrét adat összesen		szabad polcos használat (becsült adat)	összesen (konkrét + becsült adat)	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1997	1996	1997
modern könyv	66 120	68 155	22 346	21 088	793	694	89 259	89 937	241 620	335 984	331 557
periodika	80 013	93 420	524	358	13 716	10 407	94 253	104 185	62 175	149 663	166 360
kézirat, régi könyv	62 002	73 203	99	206	11 778	12 739	73 879	86 148	7 790	84 689	93 938
keleti könyv, kézirat, periodika	11 745	12 569	616	540	–	–	12 361	13 109	26 218	37 056	39 327
mikrofilm	601	594	61	50	264	210	926	854	–	926	854
	220 481	247 941	23 646	22 242	26 551	24 050	270 678	294 233	337 803	608 318	632 036

6. Könyvtárközi kölcsönzés

	kölcsönadás		kölcsönvétel	
	1996	1997	1996	1997
belföldi viszonylatban	1331	1156	20	17
külföldi viszonylatban	44	30	148	118
összesen	1375	1186	168	135

VI. RAKTÁROZÁS, ÁLLOMÁNYVÉDELEM

1. Raktározás

Az Arany János utcai épületben lévő raktárak már 1995-ben megteltek. A kurrens gyarapodás számára helyet kellett biztosítani, így folyamatosan a törökbálinti raktárba kerültek az 1959-ig feldolgozott könyvek. A törökbálinti raktárba további kiszállítás a jelenlegi telítettségi állapotában már nem lehetséges. Kivétel a 900 000-es jelzetű tartomány, amelynek fenntartott helye van.

Az év folyamán a kiszolgálás mellett a belső raktárban megtörtént három raktári szint könyveinek számellenőrzése, továbbá az 1986 és 1992 között szerzeményezett és a számítógépes retrospektív feldolgozáson átment könyvekbe (17 730 kötet) a rendszám bevezetése.

A törökbálinti raktár végezte az olvasótermi és kölcsönzési könyvkérések beküldését, az anyag visszaosztását, a Nemzetközi Csereszolgálat által kért könyv, folyóirat és könyvtári kiadványok kiadását és az ezzel kapcsolatos adminisztrációt.

A Kézirattárban a segédkönyvtár revideálásával és átrendezésével, a Mohács előtti oklevelek felmérésével gyakorlatilag megkezdődött az állományrevízió.

2. Állományvédelem

A Kézirattárban az NKA pályázatán elnyert 300 000 Ft-ból, valamint a pályázó fél kötelező 100 000 Ft-os összegű hozzájárulásából sikerült restaurálni 30 db 1424–1452 közötti oklevelet, 6 db régi könyvet és 19 levelet.

A Soros Alapítványhoz benyújtott pályázaton a Keleti Gyűjtemény 50 000 Ft-hoz jutott, amely egyetlen keleti kézirat restaurálását tette lehetővé. A Kaufmann-féle genizák restaurálásának végzetével elkészült a részletes szakmai és pénzügyi beszámoló a munkát finanszírozó Getty Alapítvány felé.

A Mikrofilmtárban folytatódott az Egyetemi Könyvtárral kötött megállapodás értelmében a kéziratári anyag állományvédelmi mikrofilmezése. A megnövekedett használat miatt a Folyóíratár is szívesen venné bizonyos anyagrészek filmrevételét.

3. Kötészet

A Központi Olvasószolgálat, a Folyóíratár, a Keleti Gyűjtemény egybehangzó véleménye, hogy a műdem könyvek és folyóiratokkal kapcsolatos kötészeti igény jóval nagyobb lenne, mint a könyvkötészet jelenlegi kapacitása.

A kötészet 1997. évi teljesítménye:

	Könyvtár számára	akadémiai szervek számára
kötés		
– ragasztott	2338 kötet	
– fűzött	284 kötet	
– aranyozott bőr	34 kötet	
– szótár, atlasz, segédkönyvek	267 kötet	
restaurálás	4 kötet	
naplókötés	11 kötet	8 kötet
doboz, tok	6 db	
regiszter	3 db	
jegyzetömb	400 db	
kasírozás	10 db	
örjegytartó	1000 db	
katalóguscédula vágás	20000 db	

Számlázott munkák értéke: 12 750.- Ft.

VII. INFORMÁCIÓELLÁTÁS

Az 1997. évi CXL. kulturális törvénynek a könyvtárakra vonatkozó fejezete is megerősíti az MTAK kiemelt szerepét az országos információs szolgáltatásban. A Könyvtár gyűjteményeire, adatbázisaira támaszkodva sokoldalúan vesz részt az információs igények kielégítésében: hagyományos tájékoztatással, számítógépes szakirodalmi szolgáltatásokkal valamint az Internethez való hozzáférés biztosításával.

Hagyományos tájékoztatás, akadémikus bibliográfia

A *hagyományos tájékoztató munka* keretében olyan kérdések, kérések megoldására került sor, amelyekre a választ a hagyományos, speciális könyvészeti forrásokban, kéziratok, levéltári forrásokban való tallózással lehet megadni. Ezekre a belföldről és külföldről, magánszemélyektől és intézményektől érkező kérdésekre a különböző mélységű és terjedelmű információt írásban vagy konzultáció formájában kapta meg az érdeklődő. Az időigényesebb tájékoztató munka mellett valamennyi olvasószolgálati részleg ellátta a referenz munkát, ami a megnőtt olvasóforgalommal párhuzamosan megnövekedett.

A kutatásszervezési dokumentáció, azaz a témának a bibliográfiai gyűjtése, tárgyszavazása, számítógépbe táplálása 1997-ben megszűnt anyagi és egyéb megfontolás alapján.

Az *MTA belső tagjai publikációinak* adatbázisa 2230 tétellel gyarapodott. Évente az akadémikusoknak kontrollra kiküldött bibliográfiai jegyzék nagy mértékben egészül ki az érintettek külföldön megjelent publikációival. Ez évben is bekérésre került az MTA külső tagjainak a publikációs címanyaga.

Számítógépes szakirodalmi információ

1997-ben a Számítógépes Referenz Szolgálat öt szolgáltatástípusban végzett számítógépes szakirodalmi szolgáltatást az *Institute for Scientific Information (ISI)* Science Citation Index adatbázis alapján. A havi *témafigyelési szolgáltatás* alapját a Science Citation Index with Abstracts CD-ROM Ed. változat képezi. Floppy lemezre rögzítve 36 profilt szolgáltatunk 35 főnek. Havonta 108 db ASCA profil futott 93 fő számára, melyekből 30 téma floppy ASCA formában jutott el a megrendelőkhez.

Folyóirat *tartalomjegyzékfigyelés* keretében 108 db folyóiratot figyeltetek 93 féle folyóirat közül. Ezt a szolgáltatást 18 fő vette igénybe, közülük 5 floppy lemezre rögzítve rendelte meg a szolgáltatást.

Publikációs tevékenység, ill. idézettségfigyelésre 27 fő fizetett elő 162 név esetében.

A szolgáltatások évi előfizetési árai a 2. táblázatban találhatóak. Az árak az előző évihez képest nem emelkedtek. A havi gépi szolgáltatások teljes árbevétele 1997-ben: 2 324 000.- Ft.

1997-ben 124 fő vette igénybe a havi gépi szolgáltatásokat, szemben az 1996. évi 150 fővel. Főhatóságok szerinti megoszlásuk a 3. táblázatban található.

A CD-ROM adatbázisokból történő szolgáltatásokat a részben profil, ill. anyagi okok miatt lemondott adatbázisok (Agricola, Analytical Abstracts, DAO, INIS, Medline, Pascal, SSCI) régebbi anyagából, részben a kurrens SCI adatbázisból mind előfizetéses, mind alkalmi keresési rendszerben vették igénybe. A különböző adatbázisokat egységes áron lehetett előfizetni. Az év során – pénzügyi okok miatt – tovább csökkent az előfizetett CD-ROM adatbázisok száma. 1997-ben összesen 651,5 óra keresési időt vettek igénybe, melyből 1 090 880.- Ft bevétel származott.

Az Info Centrum multimédiás és tájékoztató jellegű CD-ROM adatbázisok, illetve hálózaton elérhető (OPAC, SwetScan stb.) szolgáltatások használatát tette lehetővé az érdeklődőknek, egyelőre díjmentesen. Az Info Centrumot eddig 340 fő látogatta meg.

A Számítógépes Referenz Szolgálat pályázatot adott be a Soros Alapítvány Könyvtár Támogatási Program keretében a Social Sciences Citation Index adatbázis beszerzésére, illetve támogatást kapott a Central European University-től két multimédiás, hálózatra kapcsolható számítógépes munkahely megvásárlásához, mellyel az Info Centrum lehetőségei bővülnek.

1. Előfizetők száma és a szolgáltatás típusainak megoszlása – SCI

	1996	1997	1996	1997
A. Folyóirat tartalomjegyzék	21 fő	18 fő	153	108 db folyóirat
			122	93 fajta
B. ASCA témafigyelés	111 fő	93 fő	135	108 profil
C. Publikációs tevékenység, ill. idézettség figyelés	30 fő	27 fő	136	162 név

2. Szolgáltatások előfizetési árai – SCI

I. Folyamatos havi szakirodalmi szolgáltatások:

(Az előfizetési árakat +25% ÁFA terheli)

<i>A.) Témafigyelés</i>	<i>Évi előfizetési díj</i>
1.) 12 havi ASCA: (printout vagy floppy, összefoglaló nélkül)	18 000
2.) 12 havi kombinált ASCA: (floppy+printout)	25 200
3.) 12 havi ASCA: printout összefoglalóval	54 000
4.) 12 havi ASCA: floppy összefoglalóval	28 200
5.) 12 havi kombinált ASCA:	
(1.+4.=összefoglaló nélküli printout+floppy összefoglalóval)	30 000
<i>B) Folyóíratartalomjegyzék figyelés</i>	<i>Ft/folyóírat</i>
1.) Az adatbázisban feldolgozott mintegy 3200 folyóírat esetén	1320
2.) 81 db terjedelme, megjelenési gyakorisága miatt kiemelt folyóírat esetén	2040–4800
3.) Floppy lemezen szolgáltatva	2040–7080
<i>C) Publikációs tevékenység-, ill. idézettségfigyelés</i>	<i>Ft/név</i>
1.) Szerzők publikációs tevékenysége	1320
2.) Intézmények publikációs tevékenysége	4200
3.) Szerzők idézettsége	1320
4.) Megadott közlemény idézettsége	840
5.) Floppy lemezen szolgáltatva	2040
A floppy lemezes szolgáltatásokhoz konvertáló program: (egyszeri alkalommal)	10 000

II. A különféle CD-ROM adatbázisok használatát egységes áron lehet előfizetni	<i>Ft/óra</i>
1.) Alkalomszerű használat díja:	átutalással 1 800
	készpénzfizetés esetén 1 500
2.) Előfizetési díjak:	6 hónap (5 óra keresés) 7 500
	12 hónap (10 óra keresés) 13 000

3. Előfizetők főhatóság szerinti megoszlása – SCI

Főhatóság	Előfizető	
	fő	%
Népjóléti Minisztérium	36	29
Egyetemek	11	9
Kórházak	15	12
Egyéb intézmények	10	8
Egyéni előfizetők	–	–
MTA Kutatóintézetek	29	23,4

Főhatóság	Előfizető	
	fő	%
Művelődési Minisztérium	21	16,9
Egyetemek	19	15,4
Főiskolák, oktatási intézmények	2	1,5
Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium	28	22,6
Egyetemek	13	10,4
Kutatóintézetek	8	6,6
Egyéb intézmények	7	5,6
Különböző tárcák	10	8,1
Üzemek, vállalatok	8	6,6
Kutatóintézetek	–	–
Egyéb	2	1,5
Összesen:	124 fő	100%

4. CD-ROM adatbázisokból történt szolgáltatások

	Óra	Ft	Fő
Előfizetett CD-ROM keresések	65	89 500	9
Alkalmi CD-ROM keresések	586,5	1 001 380	261
Összesen	651,5	1 090 880	270

5. CD-ROM bemutatók, tájékoztatók

Csoportok	Fő	Alkalm (óra)	Össz. óra
Könyvtáros Egyesület	20	1×3	3
ELTE könyvtáros hallgatók	15	1×2	2
	10	1×2	2
	10	1×2	2
	18	1×3	3
BD Tanárképzős hallgatók	20	1×2	2
KOPINT-DATORG klubnap	24	1×3	3
SwetScan bemutató könyvtárosoknak	8	1×1	1
ELTE doktoranduszok (SCI)	7	1×3,5	3,5
Iskolai csoportok	12	1×2	2
	10	1×2	2
Egyéni bemutató	4	4×0,5	2
Egyéni bemutató (külföldieknek)	12	12×2	24
	170 fő	27 alkalom	51,5 óra

Internet látogatók	Alkalom
Külső intézményből	130
MTAK munkatársak	46

VIII. AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

A Levéltár folytatta állományának gyarapítását, annak feldolgozását és ellátta az MTA Titkárságának irattári feladatait és a levéltári kutatószolgálatot.

Az iratállomány növekedése 25,2 ifm volt, az előző évekhez képest az állománygyarapodás csökkent. Az iratállomány az év végére elérte a 2224,69 ifm-t. A hang- és fotógyűjtemény az elmúlt évben nem gyarapodott.

Az MTA Titkárságától átvett jelentősebb irategyüttesek: a Főtitkári Titkárság iratai (1993–1995) 6,84 ifm, a Doktori Tanács iratai 11,52 ifm és a Testületi Titkárság iratai 4,32 ifm.

Az iratrendezés a lehetőségeknek megfelelően folyt, elsősorban az újonnan beérkezett anyagok és a kutatószolgálat számára elővett anyagokban történt közép-, ill. darabszintű rendezés. Befejeződött a Tudománypolitikai Bizottság iratainak rendezése és egy különgyűjtemény kialakítása, így javult az akadémiai vezetők irattárainak rendezettségi szintje is.

1997-ben tovább nőtt a kutatóforgalom, 30 kutatási engedély került kiadásra, ebből 6 volt külföldi kutató részére. A kutatók 467 esetben 1689 levéltári egységnyi anyagot kaptak kézhez és 8266 db másolat készült számukra. Az MTA Titkársága számára 67 esetben adott információt vagy kölcsönzött iratot a Levéltár.

A kutatók számára elővett 1250 TMB dosszié darabszinten került rendezésre és ezzel együtt 1250 TMB katalóguscédula revíziója készült el.

IX. REPROGRÁFIA

1. Fotótechnikai szolgáltatások

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen kötött megállapodás végre realizálódott és a Mikrofilmtár megkapta a Canon 90 olvasó-visszanagyító gépet. Az olvasóteremben elhelyezett gép pozitív filmről is képes papírmásolatot készíteni, ezáltal a negatív filmek igénybevétele nélkül azonnali másolatok készülhetnek. A másolat ára 80.- Ft/oldal. A Canon 90 a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tulajdonában van, a használat fejében 100 000 ingyenes felvételre tartanak igényt.

Külföldi megrendelésre az Utah állam beli Brigham Young University részére mikrofilmre került A magyar népzene tárának 12 kötete, az ebből származó bevétel 1650 USD volt.

1997-ben a felvételek száma csökkent, a másolatok száma nőtt. A megrendelések részletezését az alábbi táblázat összegzi:

Felvételek száma	1996	1997
mikrofilm	77 727	68 960
kisfilm	335	489
6x6 vagy 9x12 cm felvétel	11	-
összesen	78 073	69 446

Másolatok száma	1996	1997
mikrofilm-másolat (m)	1 500	5 800
fotókópia (nagyítás) (db)	1 815	2 944
elektrosztatikus nagyítás (db)	10 005	8 968
összesen	13 320	17 712

2. Xerox gyorsmásolat

1997-ben 2527 megrendelésre, 191 744 másolat készült el, ebből a Könyvtár részére 47 697 db másolat, külső megrendelők részére pedig 144 047 db másolat. A xerox-árbevétel 995 823 Ft volt.

A megrendelések összesített adatai:

Megosztás az előállítás technikája szerint	1996	1997
IBM III géppel készült	48 271	–
Infotec géppel készült	102 450	112 950
RANK Xerox 5026 géppel	22 396	–
RANK Xerox 5030 géppel	30 363	78 794
Összesen:	203 480	191 744

A központi xerox-gépeken készült másolatok száma valamelyest csökkent, viszont a katalógustermekben felállított pénzbedobós gyorsmásolón, meghaladva az előző évi igénybevételt, 144 768 oldalnyi másolat készült, 1 650 210 Ft értékben.

3. A reprográfiai szolgáltatások díjtételei

Fotólaboratóriumi árak

Mikrofilmfelvétel	1 felvétel	15 Ft
	legkisebb rendelés	50 Ft
	1 tekercs	5500 Ft
Tónusos felvétel	24×36 mm	70 Ft
	legkisebb rendelés	200 Ft
Tekercsfilmfelvétel	6×6 cm	100 Ft
Sikfilmfelvétel	9×12 cm	200 Ft
Pozitív film	1 méter	150 Ft
	1 tekercs	4000 Ft

Nagyítás fényezett papírra	6×9 cm	30 Ft
	9×12 cm	40 Ft
	13×18 cm	60 Ft
	18×24 cm	90 Ft
	24×30 cm	150 Ft
	30×40 cm	250 Ft
Elektrosztatikus nagyítás	A4 (21×30 cm)	25 Ft
	legkisebb rendelés	70 Ft
	A3 (30×42 cm)	35 Ft
	legkisebb rendelés	100 Ft
Gyorsnagyítás pozitív filmről	azonnal	80 Ft

A fenti árak a könyvtári állományra, oktatási és kutatási célú megrendelésre vonatkoznak.

A megrendeléseket 10 munkanapra vállaljuk.

50 százalékos felárat számítunk fel:

- nem saját könyvtári anyag fotózása esetén,
- ha a kért mű oldalai, a film kockái nincsenek kijelölve,
- részletnagyítások, egyedi eljárást kívánó fotómunkák (pl. nyomdai felhasználás) esetén,
- amennyiben a megrendelő 4 munkanapon belül kéri az anyagot.

100 százalékos felárat számítunk fel 2 munkanapos határidőre.

Minimális sürgősségi díj: 200 Ft.

Színes felvételek készítését külön megbeszélés alapján vállaljuk.

Xerox másolási díjak

A4	15 Ft/oldal
A3	20 Ft/oldal

X. TUDOMÁNYOS ÉS SZAKÉRTŐI MUNKA

A Könyvtár munkatársai a könyvtári feladataikon kívül jelentős kutatói, szakértői munkát végeztek. Külső szervek által az intézmény szakértőinek felkérésével a Könyvtár résztvett különböző szakmai fórumok szervező, véleményező, érdekvédelmi munkájában. Így aktívan közreműködött az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiuma, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Társadalomtudományi Tagozata, a Magyar Periodika Kör, a Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület (MOKKA) tevékenységében. Külön említést érdemel az 1997. évben hatályba lépett kulturális törvénnyel, a kötelezpéldány rendelettel valamint a szerzői joggal kapcsolatban születendő jogszabályok kimunkálásával összefüggő szakértői tevékenység.

A Könyvtár tagja nemzetközi szakmai szervezeteknek (L. XII/1.), de anyagi okok miatt a rendezvényeiken nem tud résztvenni.

Egyéni felkérés alapján vettek részt munkatársak pályázatokat elbíráló kuratóriumokban, pályázati zárójelentések értékelésében, pályázati ajánlások megírásában, a könyvtári szaksajtó (Magyar Könyvszemle, TMT), továbbá különböző szakfolyóiratok szerkesztési munkáiban. Ezek részleteit, valamint a tudományos társasági és testületi tagságok felsorolását a X/4. pont tartalmazza. Szaktudományi felkészültségüket a munkatársak egyetemi oktatásban is kamatoztatják és közreműködésükkel az MTAK kihelyezett szeminárium keretében a helyszínen mutatja be a könyvtári munkafolyamatokat és szolgáltatásokat az ELTE könyvtárszakos hallgatói részére.

Az egyéni kutatómunka elsősorban állományfeltáró, lexikográfiai, tudományometriai, a humán- és a társadalomtudomány, a természettudományok különböző szakterületeire terjedt ki.

1. Egyéni kutatások

Az alábbi felsorolás a kutatónapot élvező munkatársak kutatási témáit tartalmazza az 1997. dec. 31-i állapotnak megfelelően:

Apor Éva, kandidátus: Iráni kultúrtörténet, a Quajar-kor szellemi élete

Babus Antal: Ady kritikai kiadás, az 1908. és 1909. évi levelezéskötet munkálatai

Bánhegyi Zsolt: Könyvtári automatizálás

Cserbák András: Kárpát-medence humángográfiai teaurusza 1723–1983

Hay Diana: Stein Aurélhoz írott francia nyelvű levelek átírása, jegyzetelése

Isztray Botond: Írói tevékenység

Körmendy Kinga: A XIV–XV. századi esztergomi könyv-, és könyvtári kultúra. Az esztergomi egyház 1543 előtti könyvállományának rekonstrukciója

Murányi Lajos: A Fejér Megyei Olvasótársaság (1840–1846) könyvtárának rekonstruálása a korabeli nyomtatott katalógus alapján, az állomány értékelésével

N. Abaffy Csilla: A XV–XVI. századi magyar kódexek faksimile kiadása átírással, jegyzetekkel, kodikológiai és nyelvészeti bevezetővel

Pálfalvi Lajos, kandidátus: A lengyel irodalom története (1939–1945)

Rojasné Marth Hildegárd: A XX. századi latin-amerikai próza szemiotológiai vizsgálata

Rozsondai Béláné, kandidátus: A könyvkötéstörténet művelődéstörténeti vonatkozásainak feltárása.

A kutatónap a kandidátusok esetében heti 12 óra munkaidő kedvezményt, a többi esetben pedig heti 8, egy esetben pedig heti 4 óra munkaidő kedvezményt jelentett.

Függetlenül a kutatónap kedvezmény igénybevételétől a munkatársak tudományos eredményeit, a publikációik és az előadásaik felsorolását teljes körűen a X/2. pont tartalmazza.

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Kollégiumának pályázati támogatásával Büky Béláné a „Könyvtári állomány- és használat elemzés” témakörében befejezte az MTAK-ra vonatkozó adatgyűjtést. A felállított kartotékrendszer legrészletesebben tartalmazza a folyóiratok adatait, amely alapját képezi az értékelő, elemző vizsgálatoknak.

2. Scientometriai kutatási program

A munkaköri feladatként végzett scientometriai kutatómunka az alábbi témák köré összpontosult:

- A hazai és nemzetközi természettudományos alapkutatás mutatószámainak kidolgozása és folyamatos publikálása, azok nemzetközi viszonyítása.
- A tudományos kutatási tevékenység működési mechanizmusával kapcsolatos kvantitatív módszereket alkalmazó kutatások.
- Az MTA kutatásirányítási elméletét és gyakorlatát szolgáló számítógépes, „MTA Központi Publikációs Adatbank” karbantartása és üzemeltetése, ebből szolgáltatások hazai intézmények számára.
- Az MTA kutatásirányítási elméletét és gyakorlatát szolgáló számítógépes, „Scientometric Indicators Datafiles” adatbázis karbantartása és működtetése.

3. Munkatársak publikációi, előadásai

Apor Éva

Utunk Keletről a mai hazába – a magyar orientalisztika születése és eredményei.

= Tények Magyarországról, 1997. 2. szám.

ua. angolul, németül, oroszul, spanyolul, franciául.

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Keleti Gyűjtemény. – Oriental Collection. Library of the Hungarian Academy of Sciences. Bp. 1997. MTAK. 32 p.

Homage to Bernard Munkácsi. Előadás. ICANAS, Section Caucasia, Bp. 1997. júl. 9. 15 p.

The Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences. Előadás. IAOL közgyűlés. Bp. 1997. júl. 8. 13 p.

A párthusok. Előadás. Intercisa Múzeum. Dunaújváros, 1997. okt. 8. 13 p.

Babus Antal

Csak az emésztéssel ne legyen baj!

= Új Idők, 1997. jún. 1. 8. p.

Mártír falvak.

= Új Idők, 1997. jún. 1. 5. p.

Miért választotta Fülep Lajos a magyar falut a világvárosok helyett? Előadás. Fülep Lajos emlékülés. Baja, 1997. okt. 17.

Bánhegyi Zsolt

Bibliographia Hungarica: an annotated selection, 1996. Part II.

= Budapest Review of Books, 1996. 4. 217–220. p.

Bibliographia Hungarica: an annotated selection, 1996. Part III.

= Budapest Review of Books, 1997. 1. 45–48. p.

Bibliographia Hungarica: an annotated selection, 1997. Part I.

= Budapest Review of Books, 1997. 2. 106–108. p.

Bibliographia Hungarica: an annotated selection, 1997. Part II.

= Budapest Review of Books, 1997. 3. 138–140. p.

Domsa Károlyné

Búcsút mondhatunk-e a cserepartnereknek a '90-es évek végén? Előadás. MKE Társadalomtudományi Szekció. Konferencia az állománygyarapításról. OSZK. 1997. máj. 15.

Fekete Gézáne

Az akadémiai tagajánlások az alapszabályok és az ügyrendek tükrében.

= Magyar Tudomány, 1997. 1. 110–117. p.

Glänzel Wolfgang

On the reliability of predictions based on stochastic citation processes.

= Proceedings of the 6th International Conference on Scientometrics and Informetrics, held in Jerusalem, 16–19 June, AHVA Coop. Printing Press Ltd. 1997. 95–106. p.

A comparative study on the change of multilaterality in international scientific collaboration. (Társszerző: C. de Lange)

= Proceedings of the 6th International Conference on Scientometrics and Informetrics, held in Jerusalem, 16–19 June, AHVA Coop. Printing Press Ltd. 1997. 107–120. p.

On a stochastic approach to citation analyses. A bibliometric methodology with applications to research evaluation. Thesis. University Leiden. 1997. 193 p.

Modelling and measuring multilateral co-authorship in international scientific collaboration. Part I. Development of a new model using a series expansion approach. (Társszerző: C. de Lange)

= Scientometrics, 40 (3). 1997. 593–604. p.

ua. Part II. A comparative study on the Extent and change of international scientific collaboration links. (Társszerző: C. de Lange)

= Scientometrics, 40 (3). 1997. 605–626. p.

On the reliability of predictions based on stochastic citation processes.

= Scientometrics, 40 (3). 1997. 481–492. p.

Horányi Károly

„Merre, hogyan?” Tanulmányok Pilinszky Jánosról. Szerk. Tasi József. Bp. 1997. – Körmendy Kinga: Pilinszky János kéziratok hagyatéka. Bp. 1996. Könyvismertetés.
= Magyar Könyvszemle, 1997. 4. 482–487. p.

Huszághné Kelecsényi Ágnes

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Keleti Gyűjtemény. – Oriental Collection. Library of the Hungarian Academy of Sciences. Bp. 1997. MTAK. 32 p. (Közreműködés)

Stein Aurél: Old routes of Western Iran. Bp. 1994. Könyvismertetés.
= Magyar Tudomány, 1997. 3. 372–374. p.

Isztray Botond

Megőrzött szavak. (Tábor Béla emlékezte).

= Polisz, 1997. máj.–jún. 9–14. p.

Poszt. (Paul Celan: Mandorla).

= Poszt-posztmodern. Szerk. és vál. Pethő Bertalan. Bp. 1997. Platon K. 547–551. p.

Jakob Böhme: Szent sóvárgás. 2. kiad. Vál. és ford. Isztray Botond. Bp. 1997. Farkas K. 133 p.

Klein Ágnes

Könyvtári informatikai szolgáltatások a magyar tudományos kutatás számára. Előadás. ELTE BTK Könyvtári Nyitott Napok.

Informatikai szolgáltatások az MTAK-ban. Előadás. ELTE Tanárképző Főiskolai Kar.

Körmendy Kinga

Kodikológia és művelődéstörténet.

= Iskolakultúra, 1997. 5. 5–9. p.

Szent Imre esztergomi tisztelete a 14. században. (Társszerzők: Holl Béla, Szendrei Janka)

= Magyar Könyvszemle, 1997. 2. 125–147. p.

Pilinszky János kéziratok hagyatéka az MTA Könyvtára Kézirattárában.

= „Merre, hogyan?” Tanulmányok Pilinszky Jánosról. Szerk. Tasi József. Bp. 1997. PIM. 237–241. p.

Szent Adalbert esztergomi egyházának kódexei, könyvei 1543 előtt.

Előadás. Szent Adalbert emlékülés, Esztergom. 1997. máj. 21.

Miklósvölgyi Zsoltné

Szlengovüe szlova i vürazsenija v szovremennom mongol'szkom jazüke. Előadás. ICANAS. Bp. 1997. júl. 10. 8 p.

A mongol szleng és sajátosságai. Előadás. 7. Nemzetközi Mongolisztikai Kongresszus. Ulaanbaator, 1997. aug. 12–16. 8 p.

Murányi Lajos

Konferencia az állománygyarapításról.
= Könyvtári Levelező/lap, 1997. 6–7. 5, 7. p.

Tag der Ungarischen Wissenschaft.
= Newsletter – Sozialwissenschaften in Osteuropa, 1997. Heft Dez. 11–12. p.

Zusammenarbeit zwischen Ost und West in der sozialwissenschaftlichen Forschung / Cooperation between the East and the West in social science research.
= Bibliothekskooperation Nord/Süd/West/Ost: Vorträge des Seminars im Schloss Zeillern 24–28. Juni 1996. [Berlin, Prag, Wien]: DBI Bibliothekarische Auslandsstelle; Büchereiverband Österreichs; Hauptbibliothek der AdW der Tschechischen Republik. 1996. 199–201., 203–206. p.

Régi könyvek a Szent István Király Múzeum könyvtárában. Kiállítás megnyitó. Székesfehérvár, 1997. márc. 1. 3 p.

Húsz év múltán... Rövid emlékezés az MKE Társadalomtudományi szekció 1977 óta megtett útjáról. Bp. 1997. febr. 27. 6 p.

Pálfalvi Lajos

Pax Mongolica avagy az oroszok ázsiai maszkja.
= Életünk, 1997. 3. 333–337. p.

Gurál reggae. Trebunie-Tutki: W Sherwood.
= Magyar Narancs, 1997. máj. 29. 31. p.

R. Marth Hildegard

Experiencia real – expresión abstracta. (Társszerző: Kulin Katalin) Szeged, 1997. Hispania. 163 p.

Rozsondai Béláné

Lucas Coronensis. A master of Hungarian Renaissance bindings, early 16th century, Buda.
= The Book Collector, 1997. 4. 515–540. p.

Die Bibliotheca Corviniana und die Corvineneinbände. Neue Erkenntnisse zu ihrer Beurteilung. Előadás. Innsbruck.

= Internet: <http://info.uibk.ac.at/sci-org/voeb/rosz.html>.

Henckel János (c. 1480–1539) könyvtárának a gyulafehérvári Batthyaneumban fennmaradt könyvei. Előadás. OSZK. Restaurátor szakosztály éves ülése. 1997. márc. 18.

Schubert András

Dimensions of scientometric indicator datafiles: world science in 1990–1994. (Társszerző: Braun Tibor)

= *Scientometrics*, 38/1997/. 175–204. p.

Nanoscience and nanotechnology on the balance. (Társszerzők: Braun Tibor, Zsindely Sándor)

= *Scientometrics*, 38/1997/. 321–325. p.

Inorganica Chimica Acta: its publications, references and citations. An update for 1995–1996. (Társszerző: Schubert G.A.)

= *Inorganica Chimica Acta*, 266/1997/. 125–133. p.

Sudár Balázs

Egy Balassi-vers török háttere.

= *Keletkutatás*, 1995. ősz. 67–79. p.

Les couvents bektachis en Hongrie. Előadás. ICANAS. Bp. 1997. júl. 8.

A hódoltsági török költészet a Palatics-kódex tükrében. Előadás. Irodalomtudományi Intézet. Reneszansz Kutatócsoport. 1997. okt. 29.

Vekkerdi László

Így él Galilei. Bp. 1997. Typotex. 408 p.

A sorskérdések árnyékában. Kalandozások Németh László világában. Tatabánya, 1997. József A. Megyei K.v. 332 p. (Új Forrás Könyvek)

Az alföldi városok és a településpolitika (1945–1963). Belényi Géza könyvéről.

= *Tiszatáj*, 1997. 9. 72–79. p.

„Ha valaki bent van a sárban, nagyon rossznéven veszi, ha valaki azon kívül van”. Dr. Majerszky Klára: Dr. Sántha Kálmán (1903–1956).

= *Tiszatáj*, 1997. 3. 75–83. p.

Hajótöröttek vagyunk.

= *Új Forrás*, 1997. 6. 46–66. p.

Németh László kísérleti pedagógiájának hatása történelemképére avagy az empirikum reflektáltsága az Iskola Kakasuton-ban és a Hogyan tanítottam Vásárhelyen a történelmet?-ben. I. rész.
= Új Forrás, 1997. 1. 1–25. p.

Zsindely Sándor

Fordított „tudomány” és angol nyelvű értelmezései. Kis nyelvi szórszálhasogatás. (Társszerző: Braun Tibor)

= Magyar Tudomány, 1997. 9. 1116–1117. p.

Nanoscience and nanotechnology on the balance. (Társszerzők: Braun Tibor, Schubert András)

= Scientometrics, 38/1997/. 321–325. p.

Meteorological journals – a scientometric approach. (Társszerző: Major G.)

= Időjárás, 1997. 93–103. p.

4. Munkatársak tagsága, testületi tevékenysége

Apor Éva

IAOL vezetőségi tagja

ICANAS 1997 szervezőbizottság

MTA Orientalisztikai Bizottság

Kőrösi Csoma Társaság választmányi tag

Magyar–Iráni Baráti Társaság elnöke

Magyar Nyelvtudományi Társaság

Magyar Történelmi Társulat

Ókortudományi Társaság

Keleti Tanulmányok – Oriental Studies c. sorozat szerkesztője

Budapest Oriental Reprints c. sorozat szerkesztője

Babus Antal

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

•

Bánhegyi Zsolt

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

Modern Filológiai Társaság

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás szerkesztőbizottsági tagja

Bíróné Vasvári Lilian

Acta Chimica Hungarica – Models in Chemistry technikai szerkesztője

Büky Béláné

Magyar Periodika Kör

Cserbák András

Magyar Néprajzi Társaság

Domsa Károlyné

Informatikai és Könyvtári Szövetség, Tudományos és Szakkönyvtári Tagozat, tagozati képviselő

Nemzeti Kulturális Alap, Könyvtári Szakmai Kollégium, kuratóriumi tag

„Pro Bibliotheca...” Alapítvány Kuratóriumának titkára

Magyar Periodika Kör

Glänzel Wolfgang

Forschungsgesellschaft für Wissenschaftskommunikation und -information e.V. elnök

International Society for Scientometrics and Informetrics (ISSI) titkára

International Conference on Scientometrics and Informetrics állandó programbizottság európai régiójának elnöke

Magyar Humboldt Egyesület tagja

Scientometrics c. folyóirat editorial advisor-a

Gregorovicz Anikó

Magyar Periodika Kör

Hay Diana

Magyar Levéltárosok Egyesülete

Huszághné Kelecsényi Ágnes

Kőrösi Csoma Társaság

Magyar-Indiai Baráti Társaság

Klein Ágnes

Magyar Kémikusok Egyesülete

MOTESZ Gyógyszerészeti Társaság

Körmendy Kinga

Nemzetközi Magyar Hungarológiai Társaság

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

Ókortudományi Társaság

Középkortudományi Társaság

Miklósvölgyi Zsoltné

Kőrösi Csoma Társaság

Magyar-Mongol Baráti Társaság

Murányi Lajos

Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciójának elnöke

N. Abaffy Csilla

Magyar Nyelvtudományi Társaság

Rozsondai Béláné

Ókortudományi Társaság

Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Társadalomtudományi Szekció

Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület, Restaurátor Szakosztály

Gutenberg-Gesellschaft (Mainz)

Magyar Könyvszemle szerkesztőbizottsági tagja

Sallai Ágnes

Magyar Biológiai Társaság Állattani, Ökológiai Szakosztály

Schubert András

ACH – Models in Chemistry szerkesztője

Scientometrics c. folyóirat társszerkesztője

Sudár Balázs

Kőrösi Csoma Társaság

Magyar-Török Baráti Társaság

Musica Historica Kulturális Egyesület

Vekerdi László

Természet Világa szerkesztőbizottsági tag

Zsindely Sándor

New Library World (Bradford, Anglia) szerkesztőbizottságának tagja

XI. KIADVÁNYTEVÉKENYSÉG

A kiadványtevékenység anyagi okok miatt évek óta fokozatosan csökkent, lévén, hogy a kiadványügy nem tartozik a könyvtári alapfunkciókhoz. 1997-ben azonban már a több évtizedre visszatekintő sorozatok még részlegesen sem voltak életben tarthatók, az esetleges pályázati pénzek kiegészítéséhez sem volt meg a pénzforrás. Az év folyamán egyedül egy nagyon szép kivitelű képes ismertetőfüzet jelent meg a Keleti Gyűjteményről Apor Éva szerkesztésében. A kiadvány a 35. ICANAS orientalista kongresszus alkalmából jelent meg a Komacu Csikó Alapítvány anyagi támogatásával.

Az MTA VITA Alapítvány felhasználási szerződést kötött néhány könyvtári munkatárssal a Magyar Tudomány repertóriumának (1971–1996) elkészítésére. Az anyag bibliográfiai leírása, számítógépbe való betáplálása befejeződött, jelenleg Cserbák András közreműködésével az adatbázis szerkesztése folyik. Ennek az alapvető kézikönyvnek a könyvtári sorozatban tervezett nyomdai előállítására jelenleg a fedezet nem biztosított.

Előkészületben van Kónya Sándor: A Magyar Tudományos Tanács 1948–1949 c. forrásértékű munkájának megjelentetése, valamint Bálint Gábor kalmük gyűjtésének kiadása, angol fordítással, Birtalan Ágnes gondozásában, továbbá Apor Éva Mahmud Mirza tanulmánya és szövegkiadása.

Az MTAK kiadásában megjelent köteteket a portai szolgálat árúsítja. Az előcsarnokban a tárlón megtekinthető és a kiadványjegyzéken szereplő kötetekből az év folyamán eladásra került 196 kötet 90 894.- Ft értékben.

1997-ben megjelent kiadványismertetések

Stein Aurél: Old routes of Western Iran. Bp. 1994. MTAK. XXVI, 432 p.

Ism.: Kelecsényi Ágnes = Magyar Tudomány, 1997. 3. 372–374. p.

Goldziher Ignác: Az arabok és az iszlám. I–II. köt. Bp. 1995. MTAK. 1089 p.

Ism.: Káldy-Nagy Gyula = Századok, 1997. 1. 299–300. p.

Tüske László = Magyar Tudomány, 1997. 3. 369–372. p.

Murányi, Miklós = Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, 1996. Heft 2.

Band 146. 533–534. p.

Körmendy Kinga: Pilinszky János kéziratos hagyatéka. Bp. 1996. MTAK. 159 p.

Ism.: Horányi Károly = Magyar Könyvszemle, 1997. 4. 482–487. p.

XII. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

1. Külföldi tagságok

International Federation for Information and Documentation (FID)

Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER)

International Association of Oriental Librarians (IAOL)

International Consortium of Aleph Users (ICAU)

2. Külföldi kiküldetések, tanulmányutak

A Könyvtár munkatársainak különböző támogatásokkal, egyéni meghívással lehetőség nyílt tanulmányutakra, szakmai látogatásokra, konferencián való részvételre, de sajnos nem megfelelő mértékben. Az utazások országok szerinti megoszlását, időtartamát és a kiutazók nevét, az utazások célját, a meglátogatott intézmények felsorolását az alábbi táblázatok foglalják össze:

Külföldi kiküldetések, tanulmányutak

Ország	Kiküldetési alkalmak száma	Napok száma
Ausztria	1	14
Izrael	1	14
Mongólia	1	5
Nagy-Britannia	3	18
Németország	2	4 + 243*
Spanyolország	1	14

Összesen 8 fő 9 kiküldetési alkalommal 69 + 243* napot töltött 6 különböző országban.

* munkavállalás

Külföldi kiküldetések, névmutató

Név	Ország, város	Intézmény	Cél	Támogatás, napok száma
Bánhegyi Zsolt	Nagy-Britannia London Glasgow Norwich	Pályázati tárgyalás	telematikai programok tárgyalása	OMFB 7 nap
Domsa Károlyné	Nagy-Britannia London Oxford	Bodleian Library British Library	cseretügyek szakértés	MTA + Meghívás 5 nap
	Nagy-Britannia London Glasgow Oxford	Bodleian Library Book Ind. Comm. J. Smith and Son	cseretügyek szakértés Euro-projektek	MTA + Meghívás 6 nap
Glänzel Wolfgang	Németország Berlin		tud. kutatás munkavállalás	Meghívás 243 nap
Miklósvölgyi Zsoltné	Mongólia Ulaanbaatar	Nemzetközi Mongolisztikai Kongresszus	részvétel a kongresszuson	Meghívás 5 nap
Murányi Lajos	Németország Leipzig Frankfurt	Nemzetközi Könyvtáros Szimpózium, Könyvvásár	részvétel a szimpóziumon és a könyvvásáron	LIBER+ Pro Bibl. Alapítvány Meghívás 4 nap
Rojasné Marth Hilda	Spanyolország Madrid	Biblioteca Nacional	tud. kutatás	ELTE 14 nap
Rozsondai Marianne	Ausztria Bécs	ÖNB	tud. kutatás	MÖB ösztöndíj 14 nap
Szilágyi Loránd	Izrael Tel-Aviv Haifa	Egyetem, Tel-Aviv Egyetem, Haifa	tanulmányút	MTA 14 nap

XIII. ALAPÍTVÁNY

A „Pro Bibliotheca Academiae Scientiarum Hungaricae” Alapítvány kuratóriumának tagjai:

Elnök: Rózsa György, ny. főigazgató,
a közgazdaságtud. (informatika) doktora, c. egyetemi tanár

Titkár: dr. Domsa Károlyné, az MTAK főigazgató-helyettese

Tagjai: Bácskai Tamás, a közgazdaságtud. kandidátusa,
egyetemi tanár
Engel Pál, akadémikus
Finta József, akadémikus
Fodor Sándor, a nyelvtud. kandidátusa, tszv. egyetemi tanár

Láng István, akadémikus
Ujfalussy József, akadémikus
dr. Vekerdi László, az MTAK tudományos tanácsadója

Az alapítványi tőke kamatai szerény pénzügyi támogatást nyújtottak több vonatkozásban a Könyvtárnak. Az Alapítvány hozzájárult az Ex Libris által forgalmazott Aleph-rendszer üzemeltetési díjának a kiegyenlítéséhez. Alapítványi pénzből került sor az ICAU (International Consortium of Aleph Users) éves tagsági díjának a kifizetésére. Külföldi szakmai konferencián való részvételt, egy külföldi szakértő konzulens (Kabdebó Tamás) látogatását finanszírozta részlegesen az alapítvány, általában az utazási költségekhez való hozzájárulással. Továbbá egy tibeti nyelvű fanyomat megvásárlásához nyújtott anyagi segítséget.

A „Budapest Bank Budapestért” Alapítvány 240 000.- Ft pályázati pénzt szavazott meg a „Pro Bibliotheca...” részére, hozzájárulásként az MTA Könyvtárát bemutató video-film elkészítésére.

A törvényi rendelkezés alapján az adózók személyi jövedelemadója 1 százalékának felajánlásával az Alapítvány 86 883.- Ft összeghez jutott. Az Alapítvány tőkéje jelenleg: 4 432 358.- Ft.

XIV. KÖNYVTÁR ÉS PROPAGANDA

1997. júl. 7–12. között került megrendezésre a 35. Orientalista Világkongresszus (ICANAS) Budapesten és ehhez csatlakozva az Orientalista Könyvtárosok Nemzetközi Egyesülete (IAOL) által rendezett könyvtártudományi szimpózium, majd az ülésekét követő IAOL tisztújító közgyűlés.

Az MTA Könyvtár Keleti Gyűjteményének szervezésében és lebonyolításában, a Komacu Csikó Alapítvány, a Nemzeti Kulturális Alap és az MTA támogatásával lezajlott IAOL Library Science Symposium jeles résztvevői, előadói között szerepeltek a Keleti Gyűjtemény munkatársai is, akik előadás tartásával járultak hozzá a rendezvény sikeréhez. Az eseményhez kapcsolódóan a kongresszus, ill. a szimpózium résztvevői meglátogatták a Keleti Gyűjteményt, helyszínen ismerkedve annak értékeivel, kiadványaival.

A kongresszus alkalmából jelent meg egy magyar és angol nyelvű képeskönyv a Keleti Gyűjteményről Apor Éva összeállításában. A kongresszusi könyvkiállítás anyagából, a legjelesebb nyugati kiadók kiadványaiból tekintélyes könyvadományhoz jutott a Könyvtár.

Figyelemmel kísérte a Könyvtár a szakmai eseményeket, a IV. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál (1997. ápr. 25–27.) Könyvtáros Klubjának programját, a Magyar Periodika Kör rendezvényét, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének „Szolgáltatások, térítések, szponzorálás” címmel tartott 29. vándorgyűlését (1997. aug. 7–9.) és az Informatikai és Könyvtári Szövetség szakmai programjait. A kecskeméti tanácskozás során adták át az MKE-émlékérem '97 kítüntetést, amelyet többek között Murányi Lajos kapott, az Egyesület Társadalomtudományi Szekciójának elnökeként.

A Kézirattár munkatársa, N. Abaffy Csilla részesült továbbá kítüntetésben, a Magyar Nyelvtudományi Társaságtól Bárczi Géza-díjat kapott.

Az MTA Könyvtára és a könyvtárosi szakma érdeklődő munkatársainak részvételével került sor az EBSCO (USA) cég bemutatójára (1997. szept. 22.) a Vasarely-teremben, mely a könyvtárak és a kutatók számára tervezett és megvalósított adatbázisait és szolgáltatásait ismertette a résztvevőkkel.

A Könyvtár állományának értékes darabjaival több kiállításon is szerepelt. Az MTA Művészeti Gyűjteménye által rendezett Pulszky Ferenc emlékkiállításra, az OSZK-ban Pesty Frigyes történész emlékére megnyílt kamarakiállításra kéziratokat, RAL-iratokat, leveleket és könyvet kölcsönzött az intézmény. A Petőfi Irodalmi Múzeum Veres Péter születésének 100. évfordulójára irodalomtörténeti konferenciával egybekötött kiállítást rendezett. A kiállításon az MTAK állományából mintegy 260 Veres Péterhez írt levél, ill. kézirat szerepelt.

Pilinszky János hagyatékából Versfüzet címmel 1997-ben a Kortárs Kiadónál megjelent hasonló kiadás a Pilinszky-hagyaték Ms 5932/3 jelzetű dokumentum alapján készült. Hazai György akadémikus gondozásában az Akadémiai Kiadónál került publikálásra a Keleti Gyűjtemény Török F 57 jelzetű darabja „Nagy Szülejmán udvari emberének magyar krónikája. A Tarih-i Ungarus és kritikája” címmel.

A magyar médiában tudósítások, hírek jelentek meg a Könyvtár tevékenységéről, pénzügyi gondjairól. A rádió Gondolat-jel c. műsora (1997. dec. 14.) Sipos Júlia riportjában foglalkozott az intézmény helyzetével. A TV a „Magyarok cselekedetei” sorozat számára többek között a Wathay Ferenc Énekeskönyvről készített filmet, mely aug. 20-án került képernyőre. Ráth Györgyről mint műgyűjtőről, bibliofilről a Fórum Film Alapítvány készített filmet a Kézirattárban.

Szakfolyóiratokban rendszeresen előfordultak a Könyvtár állományára való hivatkozások. A Könyvtárral, gyűjteményeivel kapcsolatban megjelent tudósítások, hivatkozások adatait a XIV/1. pont foglalja össze.

I. A Könyvtárról megjelent cikkek, tudósítások, hivatkozások

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1996. évi beszámoló jelentése. Szerk. Fekete Gézőné. Bp. 1997. MTAK. 56 p.

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Keleti Gyűjtemény – Library of the Hungarian Academy of Sciences, Oriental Collection. Összeáll. Apor Éva. Bp. 1997. MTAK. 32 p.

Pályázati felhívás az Akadémiai Könyvtár főigazgatói munkakörének betöltésére.

= Akadémiai Értesítő, 1997. 3. (márc. 14.) 24. p.

MTA Elnökségi ülés, 1997. febr. 25. Tájékoztató az MTA Könyvtára felülvizsgálatának eredményéről. Az Elnökség 3/1997. sz. állásfoglalása.

= Akadémiai Értesítő, 1997. 5. (máj. 16.) 52–53. p.

Megszűnik az Akadémiai Könyvtár? Engel Pál lemondott főigazgató az ámitásokról, a pénzhiányról, a jobb és bal kézről. Riporter: Rosdy Tamás.

= Magyar Nemzet, 1997. nov. 29. 18. p.

Átalakítják az Akadémiai Könyvtárat. Harmathy Attila alelnök az anyagi nehézségekről, a megoldásokról és arról, hogy mire jut és mire nem. Riporter: Rosdy Tamás.

= Magyar Nemzet, 1997. dec. 13. 17. p.

1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. V. fejezet. Tudományos és szakkönyvtári ellátás.

= Magyar Közlöny, 1997. 112. szám (dec. 15.) 8380. p. + 3. sz. melléklet, 8393. p.

[Az MTA Könyvtárának konszolidációja]. MTA Vezetői Kollégium 1997. szept. 3-i, okt. 8-i és 29-i ülése.

= Akadémia, 1997. 3. 8, 10, 12. p.

Czigány Lóránd: Szinyei–Gulyás–Viczián.

= Magyar Könyvszemle, 1997. 1. 104–108. p.

Körmendy Kinga–Holl Béla–Szendrei Janka: Szent Imre esztergomi tisztelete a 14. században. Az Akadémiai Könyvtár T 1028 graduale töredékének kodikológiai, szövegkritikai és zenei elemzése.

= Magyar Könyvszemle, 1997. 2. 125–148. p.

- Körmendy Kinga: Pilinszky János kéziratos hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában.
= „Merre? Hogyan?“. Tanulmányok Pilinszky Jánosról. Szerk. Tasi József. Bp. 1997. Petőfi Irod. M. 237–241. p.
- Fókuszban a könyvtár. Tájékoztató az év pályázatának nyerteseiről. Tájékoztató a Könyvtári Szakmai Kollégium II. pályázatának elbírálásáról. [MTAK].
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 2. 29. p.
- NKA Könyvtári Szakmai Kollégium pályázatának elbírálásáról. (MTAK, Keleti Gyűjtemény, Kézirattár).
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 7. 36–50. p.
- Vekardi László: Utószó.
= Vekardi László: Így él Galilei. Bp. 1997. Typotex. 407–408. p.
- Hanthy Kinga: Kis szakok, nagy tudományok. Budapesten tanácskoztak a Kelet-kutatók.
= Magyar Nemzet, 1997. júl. 15.
- MKE-emlékérem '97. – Murányi Lajos.
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 9. 56. p.
- Völgyesi Orsolya: Kölcsény országgyűlési naplójának keletkezése és megjelenése.
= Irodalomtörténeti Közlemények, 1996. 4. 490–503. p.
- Fenyő István: A centralista csoportosulás kezdetei.
= Irodalomtörténet, 1997. 1–2. 63–85. p.
- Pilinszky János összegyűjtött levelei. Szerk. Hafner Zoltán. Bp. 1997. Osiris. 726 p.
- V. Ecsedy Judit: Tipográfiai vizsgálódások az „Istenes énekek” körül.
= Magyar Könyvszemle, 1997. 2. 201–205. p.
- Lackó Miklós: Kerényi Károly és Fülep Lajos a mitológiáról.
= Kritika, 1997. 1. 38–40. p.
- Erős Vilmos: Szekfü és Mályusz vitája a „Magyar történet”-ről.
= Századok, 1997. 2. 453–476. p.
- Kiss Jenő: Magyarország könyvtárai.
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 7. 3–21. p.
- Kőbányai György. Ritka könyvek, gyakori lopások.
= Kurír, 1997. szept. 18. 10. p.
- „Az önmagát elhagyó nemzet vész el”. [Az OSZK és az MTA Pesty Frigyes emlékkiállítását rendez].
= Élet és Tudomány, 1997. 37. sz. 1155–1157. p.
- Varga Péter: A tudományos kutatás értékeléséről – restriktív fenyvegető árnyékában.
= Magyar Tudomány, 1997. 3. 315–317. p.
- Kiss Jenő: Tudomány mérés és nyelvtudomány.
= Magyar Nyelv, 1997. 1. 14–28. p.

Horn-disszertáció 1976-ból a jugoszláv gazdaságról.
= Népszabadság, 1997. aug. 14.

Majtényi László: Közszerplők tudományos alkotásainak megismerhetőségével kapcsolatban lefolytatott adatvédelmi biztosi vizsgálat megállapításait összegző ajánlás.
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 9. 45–48. p.

Új magyar kiadású Internet folyóirat. „Írás tegnap és holnap”.
= Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 10. 46–48. p.

Hanthy Kinga: Ki mit gyűjt? A Széchenyi Könyvtár kéziratárának vezetője a Pozsgay-dobozokról.
= Magyar Nemzet, 1997. aug. 18.

Vekerdi László: Utószó [Így él Galilei c. művéhez]. Bp. 1997. Typotex. 407–408. p.

XV. GAZDÁLKODÁS

1. Költségvetési beszámoló (eFt-ban)

Kiadások	Könyvtár	Lukács Archívum	Kutatási és egyéb feladatok	Összesen
Személyi juttatások	98 058	6 677	487	105 222
Munkaadókat terh. jár.	44 056	3 025	211	47 292
Üzemeltetési, fenntartási kiadások	31 734	1 175	189	33 098
Szakmai tevékenység kiadásai	6 813	7	134	6 954
Állománygyarapítás	54 426	63	–	54 489
Előzetesen felszámított áfa	10 179	243	90	10 512
Bevételek után 5% bef. kötelezettség	511	–	–	511
Egyéb kiadások	754	6	–	760
Működési célú pénzeszköz átadás	170	–	–	170
Központi beruházás áfája	711	–	–	711
Felújítás	782	–	–	782
Intézményi beruházási kiadás	9 889	10	736	10 635
Kiadások összesen	258 083	11 206	1 847	271 136

Állománygyarapítás:

	eFt
Kiadványcsere	25 390
Könyvbeszerzés	9 352
Folyóiratbeszerzés	15 787
Régi könyv, kézirat	417
CD adatbázis. ISI:	3 543
Összesen	54 489

Bevételek	Könyvtár	Lukács Archívum	Kutatási és egyéb feladatok	Összesen
Xerox	2 483	-	-	2 483
Fotó	794	-	-	794
Kötészet	10	-	-	10
CD szolgáltatás	1 087	-	-	1 087
ASCA előfizetés	2 324	-	-	2 324
Kiadvány értékesítés	165	-	26	191
Folyóirat megváltás	171	-	-	171
Beiratkozási díj	1 487	-	-	1 487
Kölcsönzési díj	152	-	-	152
Adatbanki szolgáltatás	480	-	-	480
Közlési díj	98	-	-	98
Egyéb bevétel	23	-	-	23
Bérleti díj	1 626	-	-	1 626
Felesleges készletek értékesítése	9	-	-	9
Kártérítés, könyvtartozás	32	-	-	32
Intézmény bevétel. össz.:	10 941	-	-	10 967
Kiszámlázott ÁFA	2 548	-	256	2 804
ÁFA visszatérítés	8 115	237	-26	8 326
Működési bevétel össz.:	21 604	237	256	22 097

MTA támogatás	218 141	10 805	149	229 095
---------------	---------	--------	-----	---------

Munkaügyi Központ (Polgári szolgálat)	63	-	-	63
MTA NEI (IAOL konferencia)	100	-	-	100
OKTK Viczián J. kiad. ('96)	402	-	-	402
OTKA (Rózsa Gy.)	-	-	268	268
OTKA Lukács Archívum	-	-	179	179
MKM ASCA támogatás	893	-	-	893
OKTK Viczián J. kiad ('97)	-	-	625	625
NKA CD-ROM beszerzés	250	-	-	250
NKA kézikönyv, monográfia beszerzés	1 200	-	-	1 200
NKA restaurálás	300	-	-	300
NKA (IAOL konferencia)	100	-	-	100
Pro Bibliotheca Alap. tám.	43	-	-	43

PHARE támogatás	822	-	-	822
Soros Alapítvány konzultáció ('96)	150	-	-	150
Soros Alapítvány állománygyarapítás	930	-	-	930
OKTK Kónya S. kutatása	-	-	223	223
VITA Alapítvány INFO kiadvány	-	-	193	193
NIIF támogatás '96. évi szerz. (50%)	893	-	-	893
Megélt Gondolk. Alapítv. támogatás	-	100	-	100
OSI támogatás: számítógépes r.fejl.	8 711	-	-	8 711
Pályázati és egyéb támogatás összesen:	14 857	100	1 488	16 445

Előző évi pénzmaradvány felhasználás	4 342	42	389	4 773
--------------------------------------	-------	----	-----	-------

Bevételek összesen:	258 944	11 184	2 282	272 410
---------------------	---------	--------	-------	---------

Kiadások összesen:	258 083	11 206	1 847	271 136
--------------------	---------	--------	-------	---------

Tárgyévi maradvány:	861	-22	435	1 274
---------------------	-----	-----	-----	-------

2. 1997. évi pénzügyi elszámolás feladatok szerint

Költséghely, feladatok	Nyitó pénz-maradvány	Saját bevétel	MTA támoga-tás	Pályázati és egyéb támoga-tás	Bevétel össze-sen	Kiadás össze-sen	Záró pénz-maradvány
Könyvtár	+4 560	21 612	218 141	14 455	258 768	257 660	+1 108
OKTK (Viczián J.) '96. évi szerződés	-478	-8	-	402	-84	163	-247
NKA folyóirat elemzés	+132	-	-	-	132	132	-
NHF retrospektív konverzió	+128	-	-	-	128	128	-
Összesen	+4 342	21 604	218 141	14 857	258 944	258 083	+861

Lukács Archívum	+42	237	10 805	100	11 184	11 206	-22
-----------------	-----	-----	--------	-----	--------	--------	-----

INFO kiadvány	+11	42	-	193	246	243	+3
Láng István kiadásai	-6	61	-	-	55	63	-8
XX. századi kutatások	-	-	149	-	149	149	-
AKA Kónya Sándor '96. évi	+384	5	-	-	389	389	-
OKTK Kónya Sándor	-	-	-	223	223	131	+92
OTKA Rózsa György	-	-	-	268	268	50	+218
OTKA Lukács Archívum	-	38	-	179	217	192	+25
OKTK Viczián János	-	110	-	625	735	630	+105
Kutatási és egyéb feladatok összesen:	+389	256	149	1 488	2 282	1 847	+435
Mindösszesen:	+4 773	22 097	229 095	16 445	272 410	271 136	+1 274

FÜGGELÉK

MTA LUKÁCS ARCHÍVUM ÉS KÖNYVTÁR

Az 1997-es költségvetési évben az Archívum csak a „Megélt Gondolkodás Alapítvány” pénzügyi támogatásával tudta megőrizni pénzügyi egyensúlyát (a működési költségek hiánya 200 000 Ft volt). Költségvetésünkben jelenleg nincs hiány.

A forráshiány természetesen kihatott a könyvtári beszerzésekre, tovább csökkent folyóirat- és könyvbeszerzésünk.

Az OTKA-pályázaton elnyert összegből 1997-ben sikerült egy telefax készüléket és egy lézernyomtatót beszerezni (200 000 Ft összegért); még nem megoldott a Archívum csatlakozása az Internethez, erre csak 1998-ban nyílik módunk.

Az Archívum 1997-ben sikerrrel vett részt több pályázaton. A pályázatokon elnyert összeget, összesen 1 050 000 Ft-ot a Lukács Archívum könyvtári szolgáltatás szempontjából is fontos tudományos művek kiadásához használtuk fel, valamint Lukács György levelezése számítógépes feldolgozásának folytatására fordítottuk.

Megjelent művek:

Budapesti Iskola II. kötet. (Alternatívák sorozat) az Argumentum Kiadóval közösen.

Georg Lukács: Heidelberger Notizen. (Aus dem Nachlaß von Georg Lukács sorozat) az Akadémiai Kiadóval közösen.

Egy 11 kötetre tervezett új kiadványsorozatot (Lukács Könyvtár) is újtára indítottunk. Ebben a sorozatban az egyetemi irodalom- és filozófia-oktatás számára korszerű formában, új szöveggondozással közöljük a fiatal Lukács könyveit. 1997-ben megjelent az első kötet: A lélek és a formák. Kísérletek, a Napvilág Kiadóval közösen.

Az Archívum munkatársai az alábbi köteteket publikálták:

- Sziklai László: Heidegger és az inség kora. Gondolkodás és költés. (Osiris-Gond)
- Hévízi Ottó: Miért ne hinnéd hiába?

1997 áprilisában került sor új kiadványaink nyilvános bemutatására az Írók Könyvesboltjában. Georg Lukács Heidelberger Notizen (1910) című kötetét Heller Ágnes akadémikus, a Mannheim Károly Levelezése (1911–1946) című kötetet Wessely Anna szociológus ismertette.

A könyvtári és olvasószolgálati tevékenység az elmúlt években hasonló keretekben folyt. Könyvbeszerzésre 96 845 Ft-ot, folyóiratra 25 316 Ft-ot tudtunk költeni. Olvasó- és kutató-forgalmunk továbbra is élénk. Könyvtári és levéltári szolgáltatásainkat számos külföldi és hazai kutató veszi igénybe.

Külföldi vendégeink voltak: Dr. Petra Caysa (Németország), Dr. Helen Fehervary (USA), Andreas Hoeschen (Németország), Kökai Károly (Ausztria), Reinhard Laube (Németország), Junji Nishikado (Ausztria), Prof. Tarr Zoltán (USA).

Munkatársaink közül Dr. Tallár Ferenc tartózkodott hosszabb ideig külföldön, a University of Sussex Institute of European Studies-on, a Tempes-project keretében.

Dr. Sziklai László
igazgató